

Minima-effectrapportage gemeente Enschede 2019

De invloed van landelijke en gemeentelijke ondersteuning
op de financiële positie van inwoners met een laag inkomen

Minima-effectrapportage gemeente Enschede 2019

De invloed van landelijke en gemeentelijke ondersteuning op de financiële positie van inwoners met een laag inkomen

Nibud, mei 2019
In opdracht van de gemeente Enschede

Voorwoord

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting. Het Nibud heeft tot doel particuliere huishoudens inzicht te laten verkrijgen in hun inkomsten en uitgaven, en vaardigheid aan te leren om planmatig met geld om te gaan. Het Nibud probeert dit doel te bereiken door rechtstreeks voorlichting te geven, zowel via de massamedia als via eigen brochures over diverse budgetonderwerpen, zoals kostgeld en alimentatie.

Daarnaast wil het Nibud hetzelfde doel bereiken via professionals die zich bezighouden met vormen van financiële advisering en voorlichting. Dit zijn onder andere functionarissen uit de maatschappelijke hulp- en dienstverlening, het financieel bedrijfsleven en sectoren van het onderwijs. Het Nibud ondersteunt deze groepen met eigen publicaties (Budgethandboek, Prijzengids) en door deskundigheidsbevordering in de vorm van opleidingen en trainingen.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Enschede. Met dit onderzoek wil de gemeente Enschede inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid.

Enschede, mei 2019

Inhoud

Voorwoord.....	5
1. Inleiding	8
1.1 Centrale vraag.....	8
1.2 Kern minima-effectrapportage	8
1.3 Leeswijzer.....	11
2. Onderzoeksmethode: begrotingen.....	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Inkomsten	12
2.3 Uitgaven: basispakket & uitgaven voor sociale participatie.....	13
2.4 Uitgavensoorten	13
2.5 Voorwaarden aan de begrotingen.....	14
3. Minimabeleid	15
3.1 Landelijk minimabeleid	15
3.2 Lokaal minimabeleid.....	17
4. Resultaten	24
4.1 Financiële situatie per huishoudtype zonder individuele inkomenstoeslag.....	24
4.2 Armoedeval.....	28
4.3 Financiële situatie met individuele inkomenstoeslag.....	30
4.4 Financiële situatie van huishoudens met schuldregeling	31
5. Conclusies en aandachtspunten	35
5.1 Conclusies.....	35
5.2 Adviezen.....	37
6. Vergelijking 2017 - 2019	41
6.1 Belangrijkste landelijke wijzigingen 2017-2019.....	41
6.2 Vergelijking uitkomsten minima-effectrapportage 2017-2019.....	44
6.3 Vergelijk financiële situatie met schuldregeling 2017-2019.....	48
Bijlage 1 Verantwoording uitgaven	49
Bijlage 2 Begrotingen	52

1. Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Enschede?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

Het doel van een minima-effectrapportage is inzicht te geven in de bestedingsruimte van de armste groepen in de gemeente en in de effecten van landelijke en gemeentelijke maatregelen daarop. De resultaten van de effectrapportage kunnen als basis dienen voor de verdere ontwikkeling van het minimabeleid van de gemeente Enschede.

1.2 Kern minima-effectrapportage

Om tot een antwoord te komen op de onderzoeksvraag, worden voor een aantal veel voorkomende voorbeeldsituaties alle inkomsten en uitgaven geïnventariseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen. Dit inkomen zal in een begroting worden afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud methode van budgetteren, aangevuld met lokale tarieven en tegemoetkomingen.

1.2.1 Huishoudtypen

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Enschede is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

- a. Alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd
- b. Alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met chronische ziekte of beperking
- c. Eenoudergezin met twee jongere kinderen (3 en 5 jaar)
- d. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)
- e. Paar onder de AOW-gerechtigde leeftijd zonder kinderen
- f. Paar met twee jongere kinderen (3 en 5 jaar)
- g. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)
- h. Paar met twee oudere kinderen, van wie één meerderjarig (14 en 18 jaar)
- i. Een zelfstandig wonende 18-jarige

1.2.2 Inkomensniveaus

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de koopkracht van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus. In overleg met de gemeente Enschede is in dit rapport gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstand, 110, en 120 procent van het wettelijk sociaal minimum.

Daarnaast wil de gemeente Enschede de financiële situatie van huishoudens met schulden in beeld brengen. Hiervoor kijken we naar de situatie bij een inkomen dat gelijk is aan het vrij te laten bedrag (inclusief de wettelijke correcties) voor huishoudens die in een schuldentraject zijn opgenomen.

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige is gekeken is naar drie inkomensniveaus: bijstandsniveau, het (netto) minimumjeugdloon en studiefinanciering.

1.2.3 Huishouden met een zorgvraag

Bij de alleenstaande met een zorgvraag worden in de begroting extra kosten meegenomen die veel voorkomen wanneer een persoon binnen het huishouden een chronische ziekte of beperking heeft. Tegelijkertijd houden we ook rekening met de regelingen die de gemeente Enschede voor deze huishoudens kent.

De begroting voor dit huishouden is opgesteld aan de hand van zogenoemd zorgprofiel. Op basis van dit zorgprofiel hebben we bepaald wat voor dit huishouden de extra kosten zijn en welke vergoedingen er tegenover staan. Het zorgprofiel is door het Nibud opgesteld in samenspraak met de gemeente Enschede.

Het is een illustratie van hoe de situatie van mensen met een zorgvraag eruit kan zien. De lokale regelingen en voorzieningen die hierbij een rol spelen, zijn ook van toepassing in situaties met een andere zorgvraag.

Onderstaand kader beschrijft het profiel van alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een chronische ziekte of beperking.

Profiel van een persoon onder de AOW-leeftijd met chronische ziekte of beperking

- Hoog medicijngebruik (deels eigen bijdrage voor betalen)
- 2 uur huishoudelijke verzorging per week
- Woningaanpassingen
- Gebruik belbus / collectief vervoer
- Gebruik van hand- en spandiensten door derden (door familie, vrienden en kennissen)

1.2.4 Huishoudens met een 18-jarige

In het onderzoek nemen we de 18-jarige op twee verschillende manieren mee:

- Een huishouden waarin een 18-jarige bij zijn/haar ouders woont
- Een huishouden waarin de 18-jarige op zichzelf woont

Het huishouden met twee ouders, een 14-jarig en een 18-jarig kind is te vergelijken met het huishouden met twee kinderen van 14 en 16 jaar. Als gevolg van het feit dat één van de kinderen meerderjarig is, zal het huishouden minder landelijke en lokale tegemoetkomingen ontvangen. Door deze vergelijking wordt het effect hiervan op de totale bestedingsruimte inzichtelijk.

We gaan ervan uit dat het 18-jarige thuiswonende kind een mbo-opleiding volgt via de Beroeps Opleidende Leerweg (BOL), waarbij er recht op studiefinanciering is.

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige is naar drie verschillende situaties gekeken:

- Situatie waarin hij/zij niet werkt of studeert en bijstand ontvangt;
- Situatie waarin hij/zij werkt tegen het minimumloon dat geldt voor een 18-jarige;
- Situatie waarin hij/zij een mbo-opleiding (BOL) volgt en studiefinanciering ontvangt.

1.2.5 Armoedeval

Het kan voorkomen dat een huishouden met een inkomen boven het sociaal minimum nadat rekening is gehouden met alle noodzakelijke uitgaven, minder overhoudt dan met een lager inkomen. Bijvoorbeeld doordat er geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. Als een dergelijke armoedeval zich voordoet binnen de gestelde kaders, dan blijkt dat uit de resultaten van dit onderzoek.

Hierbij onderscheiden we twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval).

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd spreken we niet van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

1.2.6 Voorbeeld huur

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn in overleg met de gemeente Enschede vastgesteld. Op basis van deze informatie hebben we gekozen voor een rekenhuur van 478 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 600 euro voor huishoudens met drie of meer personen. De rekenhuur is de kale huur inclusief servicekosten.

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige is uitgegaan van een huur van 350 euro voor een zelfstandige woonruimte. De maximale huur waarbij jongeren tot 23 jaar nog huurtoeslag ontvangen is 414,02 euro.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de lokale inkomensondersteunende regelingen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven: Wat is de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen? En wat zijn de effecten van het minimabeleid op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen? Ten slotte worden in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen beschreven. In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en de inkomensopbouw.

2. Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft.

Bij het opstellen van de begrotingen gaan we er in de uitgangssituatie van uit dat de huishoudens geen schulden hebben. Schulden komen echter vaak voor onder mensen met lage inkomens. Daarom is in dit onderzoek ook specifiek gekeken hoe de financiële situatie eruit zou zien als de huishoudens wel schulden hebben en in een (wettelijke) schuldregeling zouden zitten. We vergelijken de situatie van de huishoudens in de uitgangssituatie -zonder schulden- met de situatie waarin ze wel schulden hebben.

Maandbegrotingen

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

2.2 Inkomsten

In deze rapportage worden op drie inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstandsuitkering), 110 procent en 120 procent van het netto minimuminkomen. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 lid 1 sub c.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen, uitkeringen, kortingen op de belasting, huurtoeslag, vakantiegeld, kinderbijslag en kindgebonden budget. In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit. Hoe de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 2.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle regelingen die op hen van toepassing zijn.

2.3 Uitgaven: basispakket & uitgaven voor sociale participatie

De uitgavenkant is onderverdeeld in uitgaven aan het basispakket en uitgaven voor sociale participatie.

- Het basispakket: Dit zijn uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn.
- Sociale participatie: het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan. Dit is bestemd voor de uitgaven aan sociale participatie.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van het basispakket en de uitgaven voor sociale participatie beschreven. Het basispakket en de uitgaven voor sociale participatie zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

De begroting bestaat uit een pakket aan vrij goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen.

Sociale participatie

Het Nibud heeft, in samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau, een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. Het gaat hier om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en vervoer.

Sociale participatie wordt door velen als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen persoonlijk moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is vaak een tegemoetkoming mogelijk via gemeentelijk beleid.

Kosten die veel mensen hebben die werken zijn opgenomen in het basispakket als aparte post bij een inkomen vanaf 110 procent van het toepasselijk minimum.

2.4 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

- Vaste lasten: komen regelmatig terug. Meestal met een contract. Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven: komen niet regelmatig voor. De hoogte is niet precies bekend. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris (meubels, apparatuur/witgoed) en kleding.
- Huishoudelijke uitgaven: steeds terugkerende uitgaven. Voorbeelden zijn voeding, was- en schoonmaakartikelen, persoonlijke verzorging.

Lokale tarieven

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Als er inkomensondersteunende maatregelen zijn die een vergoeding vormen voor bepaalde uitgavenposten, dan is hier rekening mee gehouden in de begrotingen. De regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

2.5 Voorwaarden aan de begrotingen

Aan de begrotingen worden drie belangrijke voorwaarden opgelegd.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom belangrijk om te weten hoe en waar inkomensondersteuning moet worden aangevraagd. Het tijdig doorgeven van gegevens is hierbij belangrijk. En daarmee dus ook een vrij actieve houding.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er teveel bezuinigd wordt en er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen.

Deze voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is het ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden, aangevuld met ondersteuning die rekening houdt met min of meer individuele gedragsaspecten.

3. Minimabeleid

Huishoudens met een laag inkomen hebben te maken met diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning. Deze worden in dit hoofdstuk beschreven. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod. Per regeling wordt een korte beschrijving gegeven van de belangrijkste kenmerken en voorwaarden.

3.1 Landelijk minimabeleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting en de [alleenstaande] ouderenkorting), landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget) en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

Landelijke heffingskortingen

Heffingskortingen zijn kortingen op de belasting. Hiermee wil de overheid bepaalde groepen ondersteunen. Denk aan ouders, ouderen en gehandicapten. Met de heffingskorting betalen zij minder belasting.

Er zijn verschillende heffingskortingen.

De volgende heffingskortingen (2019) zijn voor de voorbeeldhuishoudens van belang:

- > *Algemene heffingskorting*
Voor iedereen boven de 18 die inkomstenbelasting betaalt, ook als ze niet werken. De algemene heffingskorting bedraagt maximaal 2.477 euro per jaar.
- > *Arbeidskorting*
Voor iedereen die betaald werk doet, ook als ze daarnaast nog gedeeltelijk een uitkering hebben. De arbeidskorting bedraagt maximaal 3.399 euro per jaar.
- > *Inkomensafhankelijke combinatiekorting*
Voor werkende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar. Deze wordt toegekend aan de alleenstaande ouders of aan de minst verdienende fiscale partner. Deze heffingskorting bedraagt maximaal 2.835 euro per jaar.
- > *Ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting*
Heffingskortingen voor AOW-gerechtigden. De ouderenkorting bedraagt maximaal 1.596 euro per jaar; de alleenstaande-ouderenkorting is 429 euro per jaar.

Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren (bijvoorbeeld inkomen).

De volgende toeslagen zijn van belang voor de voorbeeldhuishoudens:

- > *Zorgtoeslag*
Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Dit geldt voor zowel alleenstaanden als stellen. Het inkomen moet wel onder de inkomensgrens vallen. Een alleenstaande heeft recht op zorgtoeslag bij een inkomen van 29.562 euro of minder. Voor samenwonenden is deze grens 37.885 euro.

De zorgtoeslag voor een alleenstaande is maximaal 99 euro per maand. Voor een stel is de zorgtoeslag maximaal 192 euro. Hoe lager het inkomen, hoe meer toeslag iemand ontvangt.

> *Huurtoeslag*

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige woning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het inkomen, het vermogen en de huur.

Een- en tweepersoonshuishoudens krijgen boven de 228,62 euro (minimale basishuur) huurtoeslag tot een bedrag van 424,44 euro. Voor een huur boven dit bedrag wordt 65 procent van de huur vergoed tot 607,46 euro (651,03 euro voor driepersoonshuishoudens of meer). Alleenstaanden krijgen boven deze huur tot 720,42 euro vervolgens nog 40 procent vergoed.

Vanaf een inkomen van 22.700 euro heeft een alleenstaande geen recht meer op huurtoeslag. Voor meerpersoonshuishoudens is de inkomensgrens 30.825 euro.

De wettelijke vermogensgrens voor de huurtoeslag van 30.360 euro is strenger dan voor de zorgtoeslag.

> *Kinderopvangtoeslag*

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. De kinderopvangtoeslag is geregeld in de Wet Kinderopvang. De wet geldt voor dagopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang voor basisschoolkinderen. Maar ook voor opvang door ouderparticipatiecrèches of gastouders via een gastouderbureau. Informele opvang door familie of kennissen valt hier dus niet onder.

Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd.

De vergoeding wordt berekend over een maximaal uurtarief van 8,02 euro voor kinderen tot vier jaar (dagopvang) en van 6,89 euro voor kinderen in de basisschoolleeftijd (buitenschoolse opvang). Wanneer iemand per uur meer dan dit bedrag betaalt, ontvangt hij of zij over dit extra deel geen toeslag.

Ouders mogen voor maximaal 240 uur per maand kinderopvangtoeslag aanvragen.

> *Kindgebonden budget*

Iedereen met kinderen jonger dan 18 jaar kan in aanmerking komen voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijkse, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'.

In 2019 ontvangt iemand met een verzamelinkomen tot 20.941 euro het maximale bedrag aan kindgebonden budget. Na dit inkomen wordt de hoogte van het kindgebonden budget geleidelijk afgebouwd. Het bedrag aan kindgebonden budget is afhankelijk van het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen. Voor alleenstaanden is het kindgebonden budget veel hoger dan voor paren. Het kindgebonden budget voor het tweede kind is lager dan voor het eerste kind en vanaf het derde kind eveneens lager dan voor het tweede kind. Vanaf 12 jaar is het kindgebonden budget hoger.

> *Kinderbijslag*

Een ouder heeft recht op kinderbijslag voor thuiswonende eigen kinderen, stiefkinderen en soms pleegkinderen onder de 16 jaar. Kinderbijslag wordt eenmaal per kwartaal uitgekeerd. De bedragen worden in het geval van meerdere kinderen bij elkaar opgeteld. De bedragen voor kinderbijslag zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind. De kinderbijslag voor een kind van 12 tot 18 jaar bedraagt 314,24 euro per kwartaal. Voor 6 tot 12 jaar en voor 0 tot 6 jaar is het respectievelijk 85 en 70 procent.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Enschede voor huishoudens met een laag inkomen ook een eigen minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de berekeningen komen in de volgende paragrafen aan bod. Ook wordt aangegeven hoe het lokale minimabeleid is verwerkt in de begrotingen.

3.2.1 Lokaal kwijscheldingsbeleid

In de gemeente Enschede kan kwijschelding worden aangevraagd voor het vaste deel de afvalstoffenheffing en een deel van het variabele gedeelte van de afvalstoffenheffing (maximaal 67,68 euro per jaar). Bij rioolheffing wordt tot een waterverbruik van 500 m3 per jaar kwijschelding verleend.

In deze rapportage gaan we ervan uit dat huishoudens met kinderen een container voor restafval hebben van 240 liter en de huishoudens zonder kinderen een container van 140 liter. Bij een container van 240 liter wordt 7,52 euro per lediging in rekening gebracht, bij een 140 liter restafvalcontainer is het tarief 4,39 euro per lediging. Net als in 2017, gaan we uit van 12 ledigingen per jaar. Huishoudens zonder kinderen kunnen daarmee kwijschelding krijgen voor het volledige variabele gedeelte. Dit is anders voor huishoudens met kinderen; zij zullen een deel nog zelf moeten bekostigen (22,56 euro per jaar).

Bij het vaststellen van de kwijschelding wordt getoetst aan 100 procent van de norm op grond van de Participatiewet. Bij een inkomen boven bijstandsniveau wordt de betalingscapaciteit berekend door het inkomen te verminderen met het norminkomen. Er vindt een correctie plaats voor eigen uitgaven aan huur en voor nominale ziektekostenpremies exclusief eigen risico. Daarnaast houdt de gemeente bij de berekening van de kwijschelding rekening met de kosten van kinderopvang.

De gemeente Enschede ligt in het gebied van Waterschap Vechtstromen. Bij dit waterschap is kwijschelding mogelijk voor de waterzuiveringsheffing en de ingezetenenheffing. Bij de berekening van de kwijschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van 100 procent van de toepasselijke norm. De kwijschelding van de gemeentelijke heffingen en het waterschap wordt gezamenlijk berekend.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. De gemeente Enschede biedt inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan. Het gaat om een pakket bij zorgverzekeraar Menzis.

Om voor deelname aan de collectieve zorgverzekering in aanmerking te komen, hanteert de gemeente een inkomensgrens van 110 procent van de toepasselijke norm. Voor huishoudens met een grote zorgvraag kan men tot een inkomensgrens van 120 procent gebruik maken van de collectieve zorgverzekering.

Menzis en de gemeente Enschede bieden allebei een korting op de zorgverzekeringspakketten, zowel op de basisverzekering, de aanvullende verzekering als de tandartsverzekering. De korting verschilt met de uitgebreidheid van de verzekering.

We gaan ervan uit dat de huishoudens naast de basisverzekering gebruik maken van de aanvullende verzekeringen GarantVerzorgd2 en Tandverzorgd 500. Het verplichte eigen risico is daarin niet meeverzekerd; dit zullen ze zelf moeten betalen als dit zich voordoet. Hiervoor reserveren we maandelijks een bedrag van 32 euro (385 euro gedeeld door 12 maanden). Dit staat vermeld bij de uitgavenpost "eigen risico zorgverzekering". De kosten voor de zorgverzekering zelf staan bij de uitgavenpost "zorgverzekering" vermeld.

We veronderstellen dat het huishouden met een zorgvraag voor een uitgebreidere aanvullende verzekering kiest, GarantVerzorgd3. Bij dit uitgebreide pakket is het mogelijk het eigen risico mee te verzekeren. De gemeente betaalt in dit geval bijna de helft van het maandelijkse eigen risico.

3.2.3 Individuele inkomenstoeslag

De individuele inkomenstoeslag (IIT) is in de gemeente Enschede bedoeld voor huishoudens tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende een periode van vijf jaar of langer over een inkomen beschikken dat niet hoger is dan de geldende bijstandsnorm. Men komt in aanmerking voor de individuele inkomenstoeslag tot een inkomen dat gelijk is aan 100 procent van de bijstandsnorm.

Voorwaarden om voor de individuele inkomenstoeslag in aanmerking te komen zijn:

- men heeft geen eigen vermogen conform de normen in de Participatiewet;
- er is geen zicht op inkomensverbetering;
- er is geen maatregel opgelegd in verband met de arbeidsverplichtingen.

De hoogte van de individuele inkomenstoeslag bedraagt voor alleenstaanden en alleenstaande ouders 114 euro per jaar en voor paren (met of zonder kinderen) 162 euro per jaar. Voor elk kind in het huishouden onder de 12 jaar komt daar nog 65 euro per jaar bij; voor elk kind van 12 tot en met 17 jaar komt er 130 euro per jaar aan individuele inkomenstoeslag bij.

Ter is weg garantverzorgd 3 is nog

Bij de resultaten van deze rapportage worden de saldi van huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoelage apart gepresenteerd.

3.2.4 Kindpakket

Huishoudens met kinderen en jongeren tot 18 jaar die ouders hebben met een inkomen tot 120 procent van de geldende bijstandsnorm kunnen in aanmerking komen voor het Kindpakket. Hierbij worden één of meer vergoedingen vanuit Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur (sinds 1 januari 2019) toegekend.

Er wordt veel gebruik gemaakt van het aangeboden Kindpakket. In 2018 waren er in totaal 9.286 toegekende aanvragen, waarvan het merendeel bij Stichting Leergeld.

Het gemiddelde verstrekte bedrag per aanvraag bedraagt 90 euro via Stichting Leergeld, 260 euro bij het Jeugdfonds Sport en 319 euro bij het Jeugdfonds Cultuur. Per kind is het gemiddelde bedrag in 2018 respectievelijk 273 euro (via Stichting Leergeld), 280 euro (sport) en 364 euro (cultuur).

Het Kindpakket biedt de volgende mogelijkheden:

- Een vergoeding voor schoolreizen en werkweken:
 - > Voor groep 1 t/m 4: 35 euro per schooljaar
 - > Voor groep 5 t/m 6: 55 euro per schooljaar
 - > Voor groep 7 t/m 8: 100 euro per schooljaar
 - > Voor onderbouw middelbare school: 50 euro per schooljaar
 - > Voor bovenbouw middelbare school: 450 euro per schooljaar

Voor het 5-jarige kind en het 14-jarige kind is de maximale vergoeding verrekend met de post "onderwijs", waar de kosten van schoolreizen een onderdeel van zijn. De maximale vergoeding voor schoolreizen voor de bovenbouw (voor de 16-jarige) is hoger dan het gemiddelde bedrag voor extra schoolactiviteiten. Daarom is niet de maximale vergoeding, maar de gemiddelde kosten in mindering gebracht op de totale maandkosten aan onderwijs voor een 16-jarige.

- Kleding en attributen voor sport en/of cultuur worden voor maximaal 100 euro per kind per jaar vergoed. Daarnaast wordt van het Kindpakket zwembekleding vergoed, voor maximaal 20 euro per jaar. Tot slot is er een vergoeding voor gymkleding en -schoenen van respectievelijk maximaal 25 euro (voor 6- tot 12-jarigen) en 35 euro (voor 13- tot 18-jarigen).
In de Nibud-begroting is sport- en zwembekleding een onderdeel van de post "kleding". Die kosten kunnen volledig worden bekostigd met bovengenoemde vergoedingen. Deze vergoedingen zijn in de begrotingen verrekend met post "kleding".
- Een vergoeding voor de fiets:
 - > Kinderen in de leeftijd van 6 t/m 11 jaar kunnen gedurende die periode maximaal 2 fietsen kopen via Budget Bikes.
 - > Kinderen van 12 t/m 16 jaar kunnen in die periode 1 fiets aanschaffen. De kosten van de fiets via Budget Bikes worden vergoed.

In de begrotingen worden bij de gezinnen met oudere kinderen de kosten van een fiets uit de post "vervoer" gehaald. Omdat de regeling geldt vanaf 6 jaar, verandert er niets aan de vervoerskosten bij de gezinnen met kinderen van 3 en 5 jaar.

- Een vergoeding voor sport of cultuur. Deze vergoeding is maximaal 250 euro per kind per jaar voor sport en 400 euro per kind per jaar voor cultuuractiviteiten (bijvoorbeeld muziek, toneel of schilderen).
In de begrotingen is onder de post "sociale participatie" een bedrag opgenomen voor contributies en abonnementen voor sport en culturele activiteiten (zie bijlage 2). De maximale vergoeding is hoger dan het gemiddelde bedrag dat het Nibud meeneemt in de begrotingen. Daarom zetten we bij de post "sociale participatie" de kosten voor contributies en abonnementen op nul.
- Een jarige job verjaardagsdoos. Kinderen van 4 t/m 12 jaar kunnen in aanmerking komen voor een goed gevulde verjaardagsdoos. Onderdeel van het sociale participatiebudget is het ontvangen van bezoek. De gemiddelde kosten hiervan zijn 9 euro per maand per persoon binnen het huishouden. We gaan ervan uit dat het geven van een kinderverjaardagsfeestje vier maandbedragen kost (36 euro). Deze kosten zijn bij de alleenstaande ouder en het paar met een 5-jarig kind in mindering gebracht op het bedrag bij de post "sociale participatie".
- Op drie momenten in de schooltijd kunnen kinderen in aanmerking komen voor een goed gevulde schooltas. De bedragen die hiervoor gelden zijn:
 - > Groep 1: 42,85 euro
 - > Groep 5: 42,85 euro
 - > Brugklas: 89,10 euroWe gaan ervan uit dat de basisschoolkinderen 4 jaar met de materialen kunnen werken die via deze regeling worden bekostigd. De kinderen van de brugklas zouden er 5 jaar (de gemiddelde duur van een middelbare schoolperiode) mee moeten kunnen werken.
Om die reden hebben we de eenmalige toekenning verdeeld over een periode van respectievelijk 4 en 5 jaar. De vergoeding wordt verrekend met de post "onderwijs".
- Een laptop voor kinderen die naar de middelbare school gaan. ICT-kosten vormen een onderdeel van de totale jaarlijkse onderwijskosten op de middelbare school. Deze onderwijskosten worden lager nu de kosten van de laptop éénmalig worden vergoed. Ervan uitgaande dat de laptop vijf jaar lang (de gehele middelbare schoolperiode) meegaat, zouden de jaarlijkse (afschrijvings)kosten voor de aanschaf van een laptop 86 euro zijn. Deze kosten worden door de regeling vergoed. Deze vergoeding is verrekend met de post "onderwijs".
- Een smartphone voor kinderen die naar de middelbare school gaan. Voor kinderen op de middelbare school neemt het Nibud de kosten van een smartphone mee in het inventarispakket. Daarbij veronderstellen we dat die telefoon drie jaar lang meegaat. Voor het kind van 16 jaar is het (financiële) voordeel van deze regeling niet meer aanwezig. Dit is anders voor de 14-jarige; die kan nog steeds de telefoon gebruiken die hij/zij in de brugklas via het Kindpakket heeft verkregen. Daarom zijn in de begrotingen voor de gezinnen met het 14-jarige kind de (afschrijvings)kosten voor een smartphone uit de post "inventaris" gehaald.

Naast bovengenoemde voorzieningen, biedt de gemeente Enschede een vergoeding aan jongeren van 10 tot 18 jaar met ouders met een laag inkomen die onderwijsbegeleiding/ huiswerkbegeleiding nodig hebben. Deze vergoeding is niet in de begrotingen doorgerekend, omdat de kosten voor dergelijke begeleiding niet in de begrotingen zijn opgenomen. Dit komt omdat niet ieder kind huiswerkbegeleiding nodig heeft.

Ook kunnen kinderen via de Kledingbank twee keer per jaar schoenen en kleding krijgen. De Kledingbank hanteert hierbij haar eigen inkomensgrenzen. De huishoudens in dit onderzoek hebben een besteedbaar inkomen dat boven dit maximale grensbedrag ligt. Daarom is deze voorziening niet in de begrotingen doorberekend.

3.2.5 Bijzondere bijstand

De gemeente Enschede verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Tot een inkomen van 110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm wordt geen draagkracht verondersteld. Van het inkomen hierboven wordt 35 procent als draagkracht aangemerkt. Het vermogen mag niet hoger zijn dan het wettelijk vrij te laten vermogen conform de Participatiewet.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie en over het algemeen incidenteel is. Hiervan uitgezonderd zijn de huishoudtypen met een zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen (zie paragraaf 3.3). Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting.

3.2.6 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot 12 jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang, de kinderopvangtoeslag. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten. Hiervoor kan bijzondere bijstand worden aangevraagd als hij/zij werkt en/of een arbeidsmarktgericht traject volgt. Daarna wordt beoordeeld of er ook daadwerkelijk recht op bestaat.

Alleenstaande ouders met een inkomen boven bijstandsniveau zullen enkele dagen per week werken en gebruik maken van de kinderopvang. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang. Een veelvoorkomend tarief bij de kinderopvanginstellingen in de gemeente Enschede is 8,50 euro per uur voor de dagopvang.

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken; daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel wordt ervan uitgegaan dat gebruik wordt gemaakt van de peuteropvang. Ook paren zonder werk (met een bijstandsuitkering) of paren waarvan één van beide partners werkt (met een inkomen op 110 of 120 procent van de norm), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang, maar van de peuteropvang. Sinds 1 januari 2019 hoeven ouders in de gemeente Enschede niet meer mee te betalen in de meerkosten van een peuterarrangement ten opzichte van de reguliere kinderopvang. De eigen bijdrage wordt 66 euro per jaar voor ouders met een besteedbaar jaarinkomen tot 24.610 euro.

De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". De kinderopvangtoeslag die de betreffende huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.3 Voorzieningen voor de alleenstaande met een zorgvraag

Het profiel van de alleenstaande met zorgvraag is beschreven in paragraaf 1.2.3. De begroting van dit huishouden wijkt op diverse punten af van de standaardbegrotingen. Hieronder staan deze beschreven.

Huishoudelijke verzorging

De huishoudelijke verzorging is in de gemeente Enschede een maatwerkvoorziening. Voor de maatwerkvoorziening geldt een inkomensafhankelijke eigen bijdrage via het CAK. De eigen bijdrage Wmo is 17,50 euro per vier weken voor twee uur huishoudelijke verzorging per week (zie paragraaf 1.2.3), ongeacht het inkomen. De eigen bijdrage wordt betaald vanuit de collectieve zorgverzekering die de gemeente aanbiedt.

Er komen dus geen meerkosten bij voor de huishoudelijke verzorging.

Aanvullend vervoer

Het huishouden met een zorgvraag maakt gebruik van aanvullend vervoer. De eigen bijdrage voor collectief vraagafhankelijk vervoer in de gemeente Enschede is afhankelijk van de lengte van de rit. Per 1 maart 2019 is dat tarief niet meer per zone, maar per afgelegde kilometer. De eigen bijdrage is 0,197 euro per kilometer met een instaptarief van 0,96 euro.

In deze rapportage wordt bij de alleenstaande met zorgvraag ervan uitgegaan dat men gemiddeld elke week een rit van 5 kilometer heen en terug maakt. Daarnaast gaan we ervan uit dat er vier keer per jaar een rit van 50 kilometer heen en terug wordt gemaakt. We gaan ervan uit dat de alleenstaande met een zorgvraag geen gebruik maakt van de fiets; de kosten daarvan zijn daarom uit de begroting gehaald. De extra vervoerskosten die uiteindelijk resteren (10,30 euro) zijn opgenomen onder de post "vervoer".

Woningaanpassing

Het zorghuishouden heeft met woningaanpassingen te maken. Sommige van deze aanpassingen, zoals het weghalen van drempels, worden geregeld vanuit de Wmo. Hiervoor betalen de huishoudens de eigen bijdrage Wmo. Deze eigen bijdrage wordt betaald vanuit de collectieve zorgverzekering (tot 120 procent van het toepasselijk minimum bij een huishouden met een grote zorgvraag). Daarom komen er voor deze woningaanpassingen geen extra kosten meer bij.

Belangenorganisaties van mensen met een lichamelijke beperking geven aan dat er vaak ook woningaanpassingen plaatsvinden die men zelf moet betalen, zoals een toiletverhoging. Voor dergelijke aanpassingen nemen we een bedrag van 120 euro per jaar op.

Extra kosten

Voor de extra kosten van medicijnen voor de alleenstaande onder de AOW-leeftijd, rekenen we 200 euro op jaarbasis. Dit bedrag is door het Nibud en Ieder(in) vastgesteld in eerder onderzoek¹.

¹ Koopkrachtberekeningen voor huishoudens met extra zorgkosten naar aanleiding van de Miljoenennota 2012, <http://www.nibud.nl/beroepsmatig/1146-2/>

Daarnaast geven belangenorganisaties aan dat zorgbehoevenden eerder mensen in hun omgeving nodig hebben voor hand- en spandiensten. Dit is soms tegen een kleine vergoeding of een bedankje. Uit onderzoek van Nivel (2015) blijkt dat chronisch zieken die met dergelijke attentiekosten te maken hebben, hier circa 8 euro per maand aan kwijt zijn. Omdat dit onderzoek al iets ouder is (uit 2015) zijn we uitgegaan van een bedrag voor attentiekosten van 10 euro per maand.

De extra kosten voor medicijnen en de attentiekosten zijn bij de post "eigen bijdragen/betalingen zorg" opgenomen.

Tot slot veronderstellen we dat de alleenstaande met een zorgvraag meer aan huis gebonden is en daardoor een hogere energierekening heeft. In begroting is dat terug te zien bij de uitgavenposten "gas" en "elektriciteit"; deze posten zijn hoger dan bij een alleenstaande zonder zorgvraag.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek. Een en ander is schematisch weergegeven in tabel 1. Deze tabel geeft een overzicht van de bestedingsruimte per maand die de onderzochte huishoudtypen hebben, nadat zij:

- (a) alle uitgaven uit alleen het basispakket hebben gedaan en
- (b) alle uitgaven uit zowel het basispakket als de uitgaven voor sociale participatie hebben gedaan.

Bij het berekenen van de bestedingsruimte worden alle landelijke en lokale regelingen meegenomen, waar de huishoudens recht op hebben.

Een negatief saldo op de maanbegroting is in rood weergegeven.

Daarnaast worden de armoedevallen in tabel 1 weergegeven. We onderscheiden twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval). Paragraaf 4.2 gaat hier dieper op in.

In de tabel is een *uitstroomval* weergegeven met een rode pijl (↓). Een *doorstroomval* is weergegeven met een grijze pijl (⇓).

4.1 Financiële situatie per huishoudtype zonder individuele inkomenstoeslag

4.1.1 Vóór invulling van de uitgaven voor sociale participatie

Uit de tweede kolom ('saldo na basispakket') blijkt dat op één na alle onderzochte huishoudens voldoende inkomsten hebben om de uitgaven uit het basispakket te betalen. Dit geldt alleen niet voor de 18-jarige die op zichzelf woont.

Uit tabel 1 en de begrotingen (zie bijlage 2) wordt duidelijk dat het feitelijk onmogelijk is voor een jongere om met een bijstandsuitkering, of zelfs met het minimumjeugdloon, zelfstandig te wonen. Zelfs het basispakket is op geen van de onderzochte inkomensniveaus te bekostigen. Met alleen de bijstandsuitkering voor een 18-jarige komt de 18-jarige 666 euro per maand tekort.

Daarbij gaan we er in de begroting wel vanuit dat ook 18-jarigen -net als andere huishoudens- reserveren voor het vervangen van apparaten en meubels (voor "inventaris") en voor het onderhoud van de woning. Het is niet onaannemelijk dat dit bij de 18-jarige in een (kleine) woonruimte minder gebeurt dan bij de andere huishoudens. Maar ook als hier niets voor opzij zou worden gezet -waarmee de uitgaven 88 euro per maand lager zouden uitvallen- ontstaat er in alle drie de situaties (studiefinanciering, minimumloon en bijstandsuitkering) een maandelijks tekort van minimaal 145 euro.

Tabel 1: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven

a. Alleenstaande						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	88	€ -6	€	97	€ 4	
110%	€	85 ↓	€ -9 ↓	€	85 ↓	€ -9 ↓	
120%	€	158	€ 65	€	158	€ 65	
b. Alleenstaande met zorgvraag						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	62	€ -32	€	71	€ -22	
110%	€	75	€ -18	€	75	€ -18	
120%	€	149	€ 55	€	149	€ 55	
c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	383	€ 219	€	403	€ 239	
110%	€	338 ↓	€ 174 ↓	€	338 ↓	€ 174 ↓	
120%	€	345 ↓	€ 181 ↓	€	345 ↓	€ 181 ↓	
d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	250	€ 78	€	281	€ 109	
110%	€	283	€ 111	€	283	€ 111	
120%	€	311	€ 139	€	311	€ 139	
e. Paar zonder kinderen						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	107	€ -43	€	121	€ -29	
110%	€	128	€ -23	€	128	€ -23	
120%	€	174	€ 24	€	174	€ 24	
f. Paar met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	214	€ -7	€	238	€ 17	
110%	€	268	€ 48	€	268	€ 48	
120%	€	266 ↓	€ 45 ↓	€	266 ↓	€ 45 ↓	
g. Paar met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	94	€ -135	€	129	€ -100	
110%	€	149	€ -80	€	149	€ -80	
120%	€	145 ↓	€ -84 ↓	€	145 ↓	€ -84 ↓	
h. Paar met 2 oudere kinderen 14 & 18 jaar						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€	323	€ 77	€	348	€ 102	
110%	€	378	€ 132	€	389	€ 143	
120%	€	359 ↓	€ 113 ↓	€	359 ↓	€ 113 ↓	
i. Alleenstaande 18-jarige op kamers						inclusief inkomstenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
bijstand	€	-666	€ -759				
minimumloon	€	-233	€ -326				
studiefinanciering	€	-257	€ -350				

4.1.2 Na invulling van de uitgaven voor sociale participatie

Wanneer ook naar de uitgaven voor sociale participatie wordt gekeken, krijgen meer huishoudentypen met tekorten op hun maandbegroting te maken:

- De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd -met en zonder zorgvraag- kan op bijstandsniveau en op 110 procent van de norm het basispakket plus de uitgaven voor sociale participatie niet volledig bekostigen.
- Het paar zonder kinderen kan op 100 procent en op 110 procent van de geldende norm de maandbegroting niet rond krijgen.
- Het paar met jonge kinderen heeft op bijstandsniveau zeven euro te kort om zowel het basispakket als de uitgaven voor sociale participatie volledig te bekostigen.
- Het paar met oudere kinderen kan op geen van de onderzochte inkomensniveaus zowel het basispakket als de uitgaven voor sociale participatie bekostigen.

a. Alleenstaande

Alleenstaanden met een bijstandsuitkering komen 6 euro per maand tekort om alle uitgaven uit zowel het basispakket als de uitgaven voor sociale participatie te bekostigen. Op 110 procent is het tekort 9 euro. Op 120 is er een positief saldo; er blijft dan 65 euro over.

Nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn bekostigd, houden alleenstaanden op bijstandsniveau te weinig over om aan het volledige pakket voor sociale participatie invulling te geven. Alleenstaanden kunnen hun kosten niet delen met anderen; zij hebben niet de schaalvoordelen die (eenouder)gezinnen wel hebben.

b. Alleenstaande met zorgvraag

Zoals hierboven aangegeven hebben alleenstaanden met een bijstandsuitkering en op 110 procent van het toepasselijk minimum al niet voldoende om alle uitgaven uit het basispakket en voor sociale participatie te betalen. Als daar allerlei ziektekosten bijkomen als gevolg van een chronische ziekte en/of handicap, wordt dit nog minder haalbaar, ondanks dat hun eigen risico en de eigen bijdrage Wmo volledig is meeverzekerd cq. wordt betaald uit de collectieve zorgverzekering. Dit huishouden heeft namelijk met kosten te maken als gevolg van de zorgvraag, zoals kosten voor medicatie die men zelf moet betalen, extra vervoerskosten vanwege het gebruik van collectief vraagafhankelijk vervoer, extra energiekosten. Tot slot is iemand met een zorgvraag meer afhankelijk van de hulp van anderen; hij/zij zal de hulpvrager af en toe willen bedanken voor de geboden hulp. Dat brengt zogenaamde attentiekosten met zich mee die iemand zonder zorgvraag minder heeft.

Op bijstandsniveau komt een alleenstaande met zorgvraag 32 euro per maand tekort om naast alle algemene noodzakelijke uitgaven en alle zorgkosten, de uitgaven voor sociale participatie te bekostigen. Op 110 procent is dit tekort 18 euro per maand.

c. Eenoudergezin met jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Van alle onderzochte huishoudens, heeft het eenoudergezin met jonge kinderen de meeste bestedingsruimte. Dit geldt voor alle inkomensniveaus. Op bijstandsniveau houdt dit huishouden 219 euro per maand over nadat alle uitgaven uit het basispakket en de uitgaven voor sociale participatie zijn betaald. Ook bij een inkomen boven bijstandsniveau is het inkomen hoog genoeg om de uitgaven uit het basispakket én de uitgaven voor sociale participatie ruim te betalen. Op 120 procent van de norm houdt het eenoudergezin met oudere kinderen 181 euro per maand vrij te besteden over.

Dat alleenstaande ouders met jonge kinderen relatief veel overhouden komt met name door Rijksbeleid. Het kindgebonden budget voor alleenstaande ouders met jonge kinderen is op alle drie de inkomensniveaus 441 euro per maand. Dit is op bijstandsniveau 262 euro per maand hoger dan voor een paar met jonge kinderen en bij een inkomen op 120

procent van het sociaal minimum 275 euro per maand meer. Dat alleenstaande ouders meer kindgebonden budget krijgen, komt door de zogenaamde alleenstaande-ouderkop. Dit is binnen het kindgebonden budget een extra bedrag voor alleenstaande ouders. Dit is, afhankelijk van het inkomen, maximaal 3.101 euro per jaar (2019). Daarnaast hebben alleenstaande ouders, in tegenstelling tot paren met kinderen, bij een inkomen op 120 procent van het toepasselijk minimum, nog recht op de maximale hoogte van de huurtoeslag en zorgtoeslag.

d. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Eenoudergezinnen met oudere kinderen en een bijstandsuitkering hebben ook voldoende bestedingsruimte om alle uitgaven uit de uitgaven voor sociale participatie te bekostigen. Zij houden 78 euro per maand over. Dit loopt op naar 139 euro per maand bij een inkomen op 120 procent van de norm.

Dat eenoudergezinnen met oudere kinderen minder bestedingsruimte hebben dan eenoudergezinnen met jongere kinderen, heeft te maken met het feit dat de kosten voor oudere kinderen over het algemeen hoger zijn dan voor jonge kinderen. Dit geldt bijvoorbeeld voor voeding, kleding en schoolkosten. De hogere kinderbijslag en het hogere kindgebonden budget kunnen dit verschil niet compenseren.

e. Paar zonder kinderen

Een paar zonder kinderen kan niet op alle onderzochte inkomensniveaus het basispakket plus de uitgaven voor sociale participatie bekostigen. Op bijstandsniveau is er een tekort van 43 euro, op 110 procent van de norm is dit tekort nog 23 euro per maand.

Een belangrijke oorzaak van deze tekorten ligt in het feit dat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. De hogere bijstandsnorm voor een paar is veelal niet voldoende om deze extra kosten op te vangen.

f. Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Paren met twee jonge kinderen komen op bijstandsniveau 7 euro te kort om het basispakket en de uitgaven voor sociale participatie te bekostigen. Op 110 en 120 procent van de norm lukt dit wel; er is dan een positief saldo van respectievelijk 48 en 45 euro. Zoals bij het paar zonder kinderen al is aangegeven moet een paar de kosten van twee volwassenen dragen, terwijl de hogere bijstandsnorm voor een paar meestal niet voldoende is om deze extra kosten op te vangen.

De saldi van het paar met jonge kinderen liggen wel hoger dan van het paar zonder kinderen. Dit komt doordat de landelijke toeslagen (kinderbijslag en kindgebonden budget) en het gemeentelijk minimabeleid de extra kosten van de twee jonge kinderen meer dan compenseren.

g. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Paren met twee oudere kinderen hebben daarentegen de minste bestedingsruimte van alle onderzochte gezinnen (de 18-jarige niet meegerekend). Op alle drie de inkomensniveaus is dit huishouden niet in staat om de uitgaven voor sociale participatie volledig te bekostigen.

Na invulling van alle noodzakelijke uitgaven uit het basispakket houden paren met oudere kinderen op bijstandsniveau 94 euro per maand over. Als daar de uitgaven voor sociale participatie vanaf worden getrokken, ontstaat er een tekort van 135 euro per maand. Op 110 procent is het tekort 80 euro per maand. Dit loopt weer op naar een tekort van 84 euro per maand op 120 procent.

Dit huishouden moet de kosten van twee volwassenen dragen en daar bovenop de kosten voor twee oudere kinderen. Al eerder is genoemd dat de kosten van oudere kinderen hoger zijn dan die van jonge kinderen en dat de hogere bijstandsnorm voor een paar veelal niet voldoende is om de kosten van twee volwassenen op te vangen. De combinatie van twee volwassenen en twee oudere kinderen kan tot flinke tekorten op de begroting leiden.

Belangrijk om op te merken is dat we in de berekeningen geen zakgeld hebben meegenomen. Het zakgeld voor oudere kinderen bedraagt gemiddeld 22,50 euro per kind per maand. Ouders kunnen hiervoor kiezen maar kunnen ook stimuleren dat hun kind een bijbaantje gaat zoeken om zelf wat geld te verdienen.

g. Paar met twee oudere kinderen (14 en 18 jaar)

Als het paar met twee oudere kinderen een 18-jarig kind heeft in plaats van een 16-jarig kind, ziet de financiële situatie er anders uit.

Op bijstandsniveau heeft dit huishouden een positief saldo van 77 euro. Dit saldo is 132 en 113 euro op respectievelijk 110 en 120 procent. Hierbij moet worden aangetekend dat de studiefinanciering van het kind -inclusief een rentedragende lening- volledig wordt opgeteld bij het gezinsinkomen en verrekend met alle uitgaven waar dat gezin minimaal voor staat. Als het kind naast de basisbeurs en aanvullende beurs niet zou lenen bij DUO, zouden de maandelijks inkomsten van het huishouden 182,34 euro lager liggen. De basisbeurs en aanvullende beurs zijn samen 427,02 euro per maand, bij alle drie de inkomensniveaus.

De ouders zelf hebben in deze situatie niet langer recht op kinderbijslag en kindgebonden budget voor het 18-jarige kind. De landelijke tegemoetkomingen vallen dus lager uit. Dit is een verschil van 141 euro per maand. Ook vallen er lokale tegemoetkomingen weg, omdat het huishouden voor de 18-jarige niet meer in aanmerking komt voor de vergoedingen vanuit het Kindpakket. De gemiddelde kosten voor een contributie of abonnement op een sport of culturele activiteit van 17 euro per maand worden niet langer vergoed en de vergoedingen voor schoolkosten, laptop, fiets en sport- en gymkleding vallen weg. Dit gaat om 27 euro per maand.

Tegelijkertijd veranderen bepaalde uitgaven. Zo gaan we ervan uit dat het 18-jarige kind een mbo-opleiding volgt; hiervoor betaalt het lesgeld en heeft het te maken met kosten voor lesmaterialen, benodigdheden en activiteiten. Bij het paar met een 18-jarig kind gaan we uit van een mbo-opleiding. Bovendien moet het kind nu zelf een zorgverzekering afsluiten, waarvoor het ook zorgtoeslag ontvangt.

Dat er ondanks deze veranderingen in inkomsten en uitgaven toch een positief saldo resulteert, komt doordat de studiefinanciering van het kind volledig wordt meegerekend bij het gezinsinkomen.

4.2 Armoedeval

Voor elk huishoudtype (uitgezonderd de 18-jarige) is naar de financiële situatie gekeken op bijstandsniveau, 110 procent en 120 procent van de bijstandsnorm.

Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. In dat geval is sprake van een armoedeval. Een armoedeval kan ontstaan doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, worden afgebouwd. Het kan ook ontstaan doordat bepaalde uitgaven toenemen bij een hoger inkomen. In beide gevallen leidt een hoger netto

inkomen er dan niet op voorhand toe dat een huishouden meer te besteden heeft bij het hogere inkomen.

Zoals eerder aangegeven, maken we onderscheid tussen twee soorten armoedevallen: een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval). In tabel 1 (zie het begin van hoofdstuk 4) is de uitstroomval weergegeven met een rode pijl en de doorstroomval met een grijze pijl.

4.2.1 Vóór invulling van de uitgaven voor sociale participatie

Na invulling van het basispakket (en vóór invulling van de uitgaven voor sociale participatie) hebben meerdere huishoudens met een uitstroomval -een armoedeval op 110 procent- te maken. Het gaat om:

- De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd zonder zorgvraag (3 euro per maand minder te besteden dan op bijstandsniveau)
- Het eenoudergezin met twee jongere kinderen (45 euro per maand minder te besteden)

Het eenoudergezin met twee jongere kinderen heeft op 120 procent van de bijstandsnorm wel maandelijks (7 euro) meer te besteden dan op 110 procent van de norm, maar dit is nog steeds 38 euro per maand minder dan dit huishouden te besteden heeft op bijstandsniveau.

Een aantal huishoudens heeft niet te maken met een uitstroomval, maar wel met een doorstroomval op 120 procent van het toepasselijk minimum. Dit betreft:

- Het paar met twee jongere kinderen
- Het paar met twee oudere kinderen, zowel met een kind van 14 en 16 als met een kind van 14 en 18 jaar

De uitstroomval

De uitstroomval wordt in de eerste plaats veroorzaakt door extra kosten voor vervoer. We gaan ervan uit dat er bij huishoudens met een inkomen hoger dan bijstand sprake is van een (laagbetaalde) baan. Hierdoor zullen er ook werkgerelateerde kosten zijn, zoals de kosten van woon-werkverkeer. Bij het inkomen op het niveau van de norm (100 procent) gaan we uit van een bijstandsuitkering en zijn er geen kosten voor woon-werkverkeer.

Een andere oorzaak van de armoedeval op 110 procent is het wegvallen van het recht op volledige kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen en waterschapsbelasting. Op bijstandsniveau worden de lokale lasten kwijtscholden; op 110 procent is het huishouden hier 39 euro per maand aan kwijt.

Dat de alleenstaande *met* zorgvraag, in tegenstelling tot de alleenstaande *zonder* zorgvraag, niet te maken heeft met de uitstroomval, komt doordat de gedeeltelijke kwijtschelding van gemeentelijke heffingen bij de alleenstaande met zorgvraag groter is. Bij een inkomen op 110 procent betaalt dit huishouden 13 euro aan gemeentelijke heffingen, terwijl degene zonder zorgvraag -die een minder uitgebreide zorgverzekering heeft- 29 euro hieraan kwijt is. Dit komt doordat bij de berekening van de kwijtschelding een correctie voor ziektekosten plaatsvindt. Het huishouden met zorgvraag houdt op 110 procent 13 euro per maand meer over dan op 100 procent van het toepasselijk minimum.

De alleenstaande met jonge kinderen heeft bij een inkomen op 110 procent 769 euro meer inkomsten. Dit is onvoldoende om de extra kosten van 815 euro te compenseren. Dit huishouden heeft op 110 procent niet alleen te maken met extra uitgaven aan werkgerelateerde kosten en gemeentelijke heffingen en waterschapsheffingen, maar ook met kinderopvangkosten. De kinderopvangtoeslag kan deze kosten niet volledig dekken. Dit komt voornamelijk doordat het gemiddelde uurtarief voor kinderopvang bij kinderopvangcentra in de gemeente Enschede hoger ligt dan het maximale uurtarief waarover kinderopvangtoeslag wordt berekend. Het meerdere (48 eurocent per uur; het verschil tussen het uurtarief van 8,50 en 8,02 euro) moet de alleenstaande ouder met jonge kinderen volledig zelf betalen.

De doorstroomval

Paren, zowel met jonge als oudere kinderen, houden op 120 procent 2 euro minder over dan op 110 procent, bij een paar met oudere kinderen scheelt dit 4 euro. Bij het huishouden met een 18-jarig kind scheelt het 19 euro per maand. Deze doorstroomval wordt enerzijds veroorzaakt door de afbouw van landelijke toeslagen (huurtoeslag, zorgtoeslag en kindgebonden budget). Aan de andere kant nemen de uitgaven toe doordat men niet langer in aanmerking komt voor de collectieve zorgverzekering (GarantVerzorgd2). Wanneer men gekozen zou hebben voor het uitgebreidere zorgverzekeringspakket (GarantVerzorgd3) zou men op 120 procent van toepasselijk minimum nog wel voor de collectieve zorgverzekering in aanmerking en zou er geen sprake zijn van een doorstroomval. Voor de vergoedingen uit het Kindpakket komt het huishouden op 120 procent ook nog in aanmerking.

Dat het paar zonder kinderen op 120 procent wel meer overhoudt en een paar met kinderen niet, komt doordat paren met kinderen op 120 procent van het toepasselijk minimum niet alleen met afbouw van de huur- en zorgtoeslag te maken hebben, maar ook met de afbouw van het kindgebonden budget. De inkomsten van een paar zonder kinderen liggen op 120 procent 79 euro per maand hoger dan op 110 procent; die van een paar met kinderen 66 euro.

4.2.2 Na invulling van de uitgaven voor sociale participatie

Na invulling van de uitgaven voor sociale participatie blijven de hierboven beschreven armoedevallen even groot. In het pakket voor sociale participatie zijn ook uitgaven voor een sport of culturele activiteit opgenomen. Vanuit het Kindpakket worden de kosten voor de contributie van een sport of culturele activiteit (bijvoorbeeld toneel, muziek of schilderen) vergoed tot 120 procent van het toepasselijk minimum. Op alle onderzochte inkomensniveaus komt men dus in aanmerking voor de bijdrage vanuit de gemeente. Hierdoor wordt de armoedeval niet groter.

4.3 Financiële situatie met individuele inkomenstoeslag

Huishoudens tot de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende een periode van vijf jaar of langer over een inkomen beschikken dat niet hoger is dan de geldende bijstandsnorm, kunnen in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoeslag (IIT). In Enschede geldt dit voor huishoudens met een inkomen tot 100 procent van de geldende bijstandsnorm.

In tabel 1 staan in de laatste twee kolommen de saldi van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de IIT.

Uit de tabel valt af te lezen dat bij een *alleenstaande zonder zorgvraag* met een bijstandsuitkering het maandelijkse tekort verdwijnt als deze alleenstaande in aanmerking komt voor IIT. Het huishouden houdt dan maandelijks 4 euro over nadat alle uitgaven uit het basispakket en alle uitgaven voor sociale participatie zijn gedaan in plaats van dat het maandelijks 6 euro tekortkomt.

Ditzelfde geldt voor het *paar met de jonge kinderen*. Met een bijstandsuitkering inclusief IIT houdt dit huishouden 17 euro per maand over nadat alle noodzakelijke uitgaven en uitgaven voor sociale participatie zijn gedaan, terwijl het zonder IIT 7 euro per maand tekortkomt.

Bij de alleenstaande met zorgvraag, het paar zonder kinderen en het paar met twee oudere kinderen (van 14 en 16 jaar) blijven de tekorten bij een inkomen op bijstandsniveau inclusief IIT. De tekorten worden door de extra inkomenstoeslag wel kleiner. Bij paren met oudere kinderen wordt dit tekort 35 euro per maand kleiner.

Verandering in armoedevallen

De extra inkomenstoeslag bij een inkomen op bijstandsniveau resulteert niet in extra armoedevallen (uitstroomvallen) op 110 procent van het toepasselijk minimum. Wel gaan sommige huishoudens er maar weinig op vooruit; de bestedingsruimte neemt niet evenredig toe. Dit geldt bijvoorbeeld voor de alleenstaande (met zorgvraag), het eenoudergezin met oudere kinderen en het paar zonder kinderen.

Ook wordt de uitstroomval bij de alleenstaande en bij het eenoudergezin met jonge kinderen groter als er ook recht is op IIT. Met andere woorden, het verschil in de bestedingsruimte op bijstandsniveau en op 110 procent van de norm wordt groter.

4.4 Financiële situatie van huishoudens met schuldregeling

In dit rapport is apart gekeken hoe de financiële situatie van de verschillende onderzochte huishoudens is als de desbetreffende huishoudens in een wettelijke schuldregeling zitten, de WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen). Als een huishouden in een wettelijke schuldregeling zit, heeft het huishouden een bewindvoerder die ervoor zorgt dat de schuldenaar de wet naleven.

De rechter berekent het bedrag waarvan het huishouden maandelijks moet rondkomen: het vrij te laten bedrag (VTLB). Alle inkomsten boven dit bedrag worden gebruikt om de schuldeisers te betalen. Dit is de afloscapaciteit.

Het vrij te laten bedrag wordt in drie stappen berekend:

- Berekening van de (wettelijk bepaalde) beslagvrije voet, inclusief een extra bedrag voor woonkosten, zorgpremiekosten en (fictief) kindgebonden budget;
- Verhoging van de beslagvrije voet met correcties zonder dat hier expliciete toestemming van de rechter-commissaris voor nodig is. Dit is bijvoorbeeld een reserveringstoeslag, arbeidstoeslag en het verplichte eigen risico.
- Verhoging van de beslagvrije voet met correcties waarvoor expliciete toestemming van de rechter-commissaris nodig is.

De laatste stap hebben wij in dit onderzoek niet meegenomen bij de berekening van het vrij te laten bedrag, omdat deze afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

Voor alle huishoudens - uitgezonderd de 18-jarige- hebben we berekend wat de afloscapaciteit is bij een inkomen op 100, 110 en 120 procent van de bijstandsnorm. Hierbij hebben we de afloscapaciteit opgenomen als extra 'uitgavenpost' voor afbetaling

van schulden. Met andere woorden: het saldo dat resteert na betaling van de uitgaven uit het basispakket wordt verminderd met het bedrag voor aflossing van de schulden. In tabel 2 wordt het saldo in de situatie zonder schuldregeling vergeleken met het saldo met schuldregeling. De laatste kolom geeft de afloscapaciteit op de verschillende inkomensniveaus weer.

Tabel 2: Vergelijking saldo inkomsten min uitgaven zonder en met schuldregeling

a. Alleenstaande		zonder schuldregeling		in schuldregeling		afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 88	€ -6	100%	€ 88	€ -6	€ -
110%	€ 85 ↓	€ -9 ↓	110%	€ 64 ↓	€ -30 ↓	€ 21
120%	€ 158	€ 65	120%	€ 56 ↓	€ -37 ↓	€ 102

b. Alleenstaande met zorgvraag onder schuldregeling		zonder schuldregeling		in schuldregeling		afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 62	€ -32	100%	€ 62	€ -32	€ -
110%	€ 75	€ -18	110%	€ 20 ↓	€ -73 ↓	€ 55
120%	€ 149	€ 55	120%	€ -3 ↓	€ -97 ↓	€ 152

c. Eenoudergezin 2 jonge kinderen		zonder schuldregeling		in schuldregeling		afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 383	€ 219	100%	€ 383	€ 219	€ -
110%	€ 338 ↓	€ 174 ↓	110%	€ 338 ↓	€ 174 ↓	€ -
120%	€ 345 ↓	€ 181 ↓	120%	€ 345 ↓	€ 181 ↓	€ -

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen		zonder schuldregeling		in schuldregeling		afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 250	€ 78	100%	€ 250	€ 78	€ -
110%	€ 283	€ 111	110%	€ 283	€ 111	€ -
120%	€ 311	€ 139	120%	€ 252 ↓	€ 80 ↓	€ 59

e. Paar zonder kinderen		zonder schuldregeling		in schuldregeling		afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 107	€ -43	100%	€ 107	€ -43	€ -
110%	€ 128	€ -23	110%	€ 96 ↓	€ -55 ↓	€ 32
120%	€ 174	€ 24	120%	€ 104 ↓	€ -46 ↓	€ 70

f. Paar met**2 jonge kinderen**

zonder schuldregeling			in schuldregeling			afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 214	€ -7	100%	€ 214	€ -7	€ -
110%	€ 268	€ 48	110%	€ 268	€ 48	€ -
120%	€ 266 ↓	€ 45 ↓	120%	€ 253 ↓	€ 32 ↓	€ 13

g. Paar met**2 oudere kinderen**

zonder schuldregeling			in schuldregeling			afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 94	€ -135	100%	€ 94	€ -135	€ -
110%	€ 149	€ -80	110%	€ 149	€ -80	€ -
120%	€ 145 ↓	€ -84 ↓	120%	€ 133 ↓	€ -96 ↓	€ 12

h. Paar met**2 oudere kinderen**

zonder schuldregeling			in schuldregeling			afloscapaciteit
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	
100%	€ 323	€ 77	100%	€ 323	€ 77	€ -
110%	€ 378	€ 132	110%	€ 378	€ 132	€ -
120%	€ 359 ↓	€ 113 ↓	120%	€ 332 ↓	€ 86 ↓	€ 27

Tabel 2 laat zien dat bij een inkomen op 100 procent van de bijstandsnorm geen van de huishoudens afloscapaciteit hebben. Op 110 procent van de toepasselijke norm hebben de huishoudens met kinderen geen afloscapaciteit; de alleenstaande (met en zonder zorgvraag) en het paar zonder kinderen wel. De reden dat veel huishoudens helemaal geen afloscapaciteit hebben, is omdat het vrij te laten bedrag voor veel noodzakelijke kosten compenseert. Bij minnelijke schuldregelingen wordt wel eens een ondergrens van 50 euro afloscapaciteit per maand gehanteerd. Dan zou het saldo 50 euro per maand lager liggen bij deze huishoudens. Wij zijn uitgegaan van het wettelijke traject.

De alleenstaande met zorg kan maandelijks meer aflossen -heeft meer afloscapaciteit- dan de alleenstaande zonder zorg. Dat komt door de belastingteruggaaf voor de aftrek van zorgkosten.

De alleenstaande met zorg zou bij de rechter-commissaris kunnen verzoeken om een extra correctie voor niet-vergoede ziektekosten om zo de afloscapaciteit te verkleinen. Hier zijn we in de berekening van het vrij te laten bedrag echter niet van uitgegaan.

Alleenstaanden -met en zonder zorgvraag- die niet in een schuldregeling zitten, kwamen op 100 en 110 procent al maandelijks tekort om alle uitgaven te bekostigen. Dit maandelijks tekort wordt op 110 procent groter als het huishouden in een schuldregeling zit. Het zal dus niet in staat zijn om alle uitgaven voor sociale participatie te betalen. Op 120 procent houdt een alleenstaande maandelijks geldt over als het geen schulden hoeft

af te lossen. Echter, wanneer de alleenstaande met een inkomen op 120 procent van het toepasselijk minimum in een schuldregeling zit, komt het maandelijks tekort. Het tekort is zelfs groter dan bij een inkomen op 100 en 110 procent. Dit betekent dat het niet alle uitgaven aan sociale participatie zal kunnen betalen.

5. Conclusies en aandachtspunten

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Enschede.

5.1 Conclusies

Welke huishoudens hebben het moeilijk?

Paren met twee oudere kinderen kunnen op geen van de onderzochte inkomensniveaus de uitgaven voor sociale participatie bekostigen en *paren zonder kinderen* kunnen dit niet op 100 en 110 procent van het toepasselijk minimum.

De belangrijkste oorzaak van dit tekort ligt in het feit dat paren de kosten voor twee volwassenen moeten dragen. Ter vergelijking, een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen neerkomt op ongeveer 90 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.

Paren met oudere kinderen hebben met nog grotere tekorten te maken, doordat oudere kinderen sterk op de begroting drukken. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Gemeenten kunnen via het eigen beleid trachten de gevolgen hiervan te repareren, maar gemeenten mogen geen inkomenspolitiek voeren. De gemeente Enschede heeft al diverse beleidskeuzes gemaakt die de bestedingsruimte voor paren met kinderen verruimen, zoals een gunstige collectieve zorgverzekering, een lage eigen bijdrage voor de peuterspeelzaal en een breed Kindpakket, van waaruit een ruim aantal soorten kosten ruimhartig wordt vergoed, van schoolkosten, tot een fiets, tot (sport- zwem- en gym-) kleding, een laptop, een smartphone en contributies voor een sport en/of cultuur.

Dit heeft er in geresulteerd dat paren met jonge kinderen alleen op bijstandsniveau met een (beperkt) tekort te maken hebben en op 110 en 120 procent van het toepasselijk minimum maandelijks overhouden. Voor paren met oudere kinderen blijven ondanks de ruimhartige vergoedingen tekorten bestaan. Om huishoudens met kinderen extra tegemoet te komen, heeft de gemeente Enschede eind 2018 de individuele inkomenstoeslag aangepast: voor elk kind in het huishouden onder de 12 jaar is de individuele inkomenstoeslag met 65 euro per jaar verhoogd; voor elk kind van 12 tot en met 17 jaar is er 130 euro per jaar aan individuele inkomenstoeslag toegevoegd.

Jongvolwassenen (18-jarigen) zijn niet in staat om zelfstandig te wonen zonder maandelijks tekort te komen, of ze nu studeren, de toepasselijke bijstandsuitkering ontvangen of werken en daarmee het minimumloon verdienen. Dergelijke tekorten zijn niet via het minimabeleid te repareren. Het Nibud raadt de gemeente aan ervoor te zorgen dat er voldoende betaalbare woonruimte beschikbaar is voor jongvolwassenen. Daarbij is het bijna onvermijdelijk dat een jongvolwassene met andere (leeftijdsgenoten) in een huis woont, om zo kosten te kunnen delen.

Daarnaast adviseert het Nibud de gemeente 18-jarigen te stimuleren om een opleiding te volgen en begeleiding te bieden waar nodig, zodat de 18-jarigen niet afhankelijk zijn van de bijstand en mogelijk in de toekomst meer kunnen verdienen dan het minimumloon.

Tot slot hebben *alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd* het moeilijk bij een inkomen op 100 en 110 procent van de geldende bijstandsnorm, vooral als zij een chronische ziekte of (lichamelijke of verstandelijke) beperking hebben en daardoor met allerlei zorgkosten te maken hebben. Door de collectieve zorgverzekering die de gemeente Enschede aanbiedt voor huishoudens met een grote zorgvraag (GarantVerzorgd3) wordt een groot deel van de zorgkosten opgevangen. Niet alleen is de dekking uitgebreid, ook het eigen risico en de eigen bijdrage Wmo zijn meeverzekerd, waardoor het huishouden dit niet zelf hoeft te betalen. Het Nibud adviseert de gemeente de collectieve zorgverzekering onder zorgbehoevenden actief te promoten zodat iedereen die er recht op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken. Bijkomend voordeel is dat door deze uitgebreide verzekering het beroep op de bijzondere bijstand lager zal zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings)kosten van de gemeente.

Wanneer de gemeente de alleenstaande met een zorgvraag extra wil ondersteunen, moet eerst de vraag beantwoord worden of zij zich wil richten op de compensatie van de zorgkosten of op de financiële positie van alleenstaanden in het algemeen. Het zijn namelijk niet de zorgkosten die de tekorten in eerste instantie veroorzaken, maar zij vergroten die tekorten wel. Het is aan de gemeentelijke politiek om de keuze te maken of zij zich bij het financieel ondersteunen van huishoudens wil richten op alleenstaanden of op huishoudens met een zorgvraag. De gemeentelijke politiek kan beslissen welke doelgroep prioriteit heeft.

Welke huishoudens kennen uitstroom- of doorstroomvallen

In Enschede hebben alleenstaanden en alleenstaande ouders met jongeren te maken met een uitstroomval en paren met kinderen met een doorstroomval, zowel na invulling van het basispakket als na de uitgaven voor sociale participatie.

De armoedeval bij de alleenstaande ouders wordt (mede) veroorzaakt door de eigen bijdrage in de kosten van de kinderopvang; het uurtarief van veel kindercentra in de gemeente Enschede ligt hoger dan het maximale uurtarief waarover de kinderopvangtoeslag wordt berekend, waardoor de eigen bijdrage in de kinderopvangkosten relatief hoog ligt. De gemeente Enschede biedt in specifieke gevallen de mogelijkheid om bijzondere bijstand aan te vragen voor de eigen bijdrage. Het Nibud adviseert om ervoor te zorgen dat de drempels om hier gebruik van te maken zo laag mogelijk zijn en om deze optie actief te promoten. Het zou daarbij helpen als kindercentra op de hoogte zijn van deze mogelijkheid, zodat zij ouders hier op kunnen attenderen bij de inschrijving.

De doorstroomval bij paren met (jongere en oudere) kinderen wordt enerzijds veroorzaakt door de afbouw van landelijke toeslagen (huurtoeslag, zorgtoeslag en kindgebonden budget). Anderzijds komen deze huishoudens op 120 procent niet meer in aanmerking voor de collectieve zorgverzekering als men gekozen heeft voor het GarantVerzorgd2-pakket. Voor paren is dit meer merkbaar, omdat er dan twee volwassenen in het huishouden zijn die gebruik maken van de collectieve zorgverzekering. Daarbij is wel de aanname gedaan dat men op 120 procent voor dezelfde Menzis-polis kiest als binnen de collectieve zorgverzekering, alleen dan zonder de kortingen vanuit de gemeente en de

zorgverzekeraar. Een huishouden kan natuurlijk ook voor een andere -goedkopere- zorgverzekeraar kiezen, afhankelijk van zijn/haar zorgbehoefte.

De kanttekening moet geplaatst worden dat de doorstroomval beperkt is; de huishoudens houden 3-4 euro per maand minder over op 120 procent van het toepasselijk minimum dan op 110 procent. De gemeente zou kunnen overwegen om de collectieve zorgverzekering voor iedereen aan te bieden tot een inkomen van 120 procent, ongeacht het type GarantVerzorgd-pakket dat men heeft.

5.2 Adviezen

Verminder niet-gebruik regelingen

In de berekeningen is ervan uitgegaan dat alle aanspraken op landelijke en lokale regelingen zijn aangevraagd. Dat is echter niet voor ieder huishouden een vanzelfsprekendheid². De gemeente Enschede kan het gebruik van lokale regelingen stimuleren door hieraan publiciteit te geven. Ook voorlichting door intermediairs is vaak doeltreffend.

Het is positief om te zien dat de gemeente Enschede op overzichtelijke wijze de mogelijkheden uit het Kindpakket op een rij heeft gezet. Hierdoor is het voor huishoudens in één oogopslag duidelijk voor welke voorzieningen zij in aanmerking komen. Het Nibud raadt aan om deze informatie op allerlei relevante plekken onder de aandacht van de doelgroep te brengen. Zo kan de gemeente flyers via scholen, sportverenigingen, huisartsen, bibliotheken en de wijkteams verspreiden.

Om het niet-gebruik te verminderen, kan de gemeente ook het wijkteam inzetten. De wijkteams bestaan uit professionals met een verschillende achtergrond en expertise. In hun gesprekken met inwoners blijken wijkteams veel te maken te hebben met financiële problemen van burgers. Om de kwaliteit van de hulpverlening te waarborgen tijdens keukentafelgesprekken, is het wenselijk dat de professionals binnen het wijkteam op de hoogte zijn van alle inkomensondersteunende maatregelen die de gemeente Enschede te bieden heeft.

Stimuleer goed financieel beheer

Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van inventaris. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod³.

Help energielasten verlagen

Het is te verwachten dat de energielasten een groter deel van de woonlasten en daarmee van de totale begroting van minima gaan innemen. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen, waardoor ze ook een

² Zie bijvoorbeeld Tempelman, C., Houkes, A. Prins, J. (2011). *Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen*, Amsterdam: SEO. Te downloaden op www.overheid.nl.

³ Enige jaren geleden werden door de Stadsbank dergelijke budgetcursussen gegeven. Daar bleek toen echter weinig belangstelling voor.

hoger verbruik dan gemiddeld hebben. Ook de toekomstige energietransitie zal de nodige kosten met zich meebrengen. Voor bewoners van een huurwoning is nog onduidelijk of de woningbouwcorporaties dit gaan doorberekenen aan hun huurders. Het Nibud adviseert de gemeente hier aandacht voor te hebben.

Huishoudens met een laag inkomen zouden hulp van energieadviseurs of gratis/ goedkope energieboxen aangeboden kunnen krijgen. Producten zoals ledlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn, terwijl ze een snelle terugverdiendtijd hebben, zijn dan het meest effectief.

[Zie er op toe dat deelnemers aan de collectieve zorgverzekering het 'juiste' pakket kiezen](#)
Steeds vaker ontvangen belangengroeperingen signalen dat huishoudens zorg mijden, zodat zij hun eigen risico niet hoeven aan te spreken. Dit is een onwenselijke situatie. Het is daarom positief dat de gemeente Enschede een pakket aanbiedt waarin het eigen risico is meeverzekerd (GarantVerzekerd3). Daarnaast biedt de gemeente goedkopere pakketten aan zonder herverzekering van het eigen risico. Bijkomend voordeel van het uitgebreide pakket is dat hier, in tegenstelling tot GarantVerzekerd1 en GarantVerzekerd2, tot 120 procent van het toepasselijk minimum gebruik van kan worden gemaakt.

Voor deelnemers aan de collectieve zorgverzekering, die het eigen risico opmaken, is het meest uitgebreide pakket financieel de meest gunstige optie. Een verzekerde die verwacht weinig zorgkosten te hebben en die daarom kiest voor een minder uitgebreid pakket, maar waar desondanks het volledig eigen risico wordt opgemaakt, is maandelijks duurder uit. Bij de collectieve zorgverzekering is het uitgebreide pakket 20 euro duurder (rekening houdend met de kortingen vanuit de gemeente); als het eigen risico volledig moet worden aangesproken komt dat neer op 32 euro per maand, een verschil van 12 euro per maand.

Voor huishoudens met een inkomen tussen de 110 en 120 procent van het toepasselijk minimum is het sowieso gunstiger om gebruik te maken van GarantVerzekerd3. Gezien het feit dat een huishouden bij GarantVerzekerd2 op 120 procent niet meer in aanmerking komt voor de collectiviteitskortingen vanuit de gemeente en wel bij GarantVerzekerd3, is het uitgebreide pakket nog maar 3 euro duurder dan het minder uitgebreide pakket, tenzij ze voor een budgetpolis kiezen⁴. En als een huishouden het eigen risico volledig moet aanspreken, is men bij een inkomen tussen 110 en 120 procent van het toepasselijk minimum zelfs 29 euro per maand goedkoper uit met het uitgebreide pakket. Het Nibud adviseert de gemeente om dit duidelijk naar de doelgroep te communiceren. Daarnaast adviseert het Nibud om te inventariseren of het mogelijk is om de collectieve zorgverzekering voor iedereen aan te bieden tot een inkomen van 120 procent, ongeacht het type GarantVerzorgd-pakket dat men heeft. Dit voorkomt dat men bij een inkomen 110 en 120 sowieso een uitgebreidere zorgverzekering neemt, omdat dit financieel gunstiger is.

Anderzijds is het voor de gemeente van belang dat de kosten van de aangeboden pakketten in balans zijn: de gemeentelijke bijdrage voor het pakket met afgekocht eigen risico moet niet veel hoger zijn dan de bijdrage voor de goedkopere verzekering, waardoor het voor (bijna) alle huishoudens aantrekkelijk wordt om het eigen risico mee te verzekeren, ongeacht de verwachting die men hierover heeft. Dit leidt tot onnodige hoge

⁴ Wij zijn er in de begrotingen van uitgegaan dat men bij een inkomen op 120 procent kiest voor dezelfde Menzis-polis als bij een inkomen op 100 en 110 procent. Zonder de kortingen van de gemeente en van Menzis betaalt men dan 170 euro per maand. GarantVerzekerd3 kan nog wel op 120 procent worden afgesloten en kost dan 173 euro per maand, waarbij ook het eigen risico is meeverzekerd. Huishoudens die weinig zorgkosten verwachten zullen wellicht kiezen voor een budgetpolis, buiten de collectiviteit van de gemeente om.

kosten voor de gemeente. In de ideale situatie ontstaat een soort zelfregulerend systeem, waarbij juist de huishoudens die veel zorg (denken) nodig (te) hebben, zullen kiezen voor een pakket met afgekocht eigen risico en de overige huishoudens niet.

Hierbij moet ook de volgende afweging worden gemaakt: wat gebeurt er als een deelnemer met een minder uitgebreid pakket in het betreffende jaar toch veel zorg nodig heeft? Wordt dit door de gemeente vergoed, bijvoorbeeld vanuit de bijzondere bijstand? Juist bij een gemeentelijke polis zou het kunnen dat de klant verwacht dat de gemeente een bijdrage levert. Ook dit zou duidelijk gecommuniceerd moeten worden.

In 2017 bood de gemeente de mogelijkheid voor inwoners die niet voor GarantVerzorgd3 hebben gekozen, maar die wel het eigen risico volledig hebben opgebruikt, een tegemoetkoming van 100 euro per jaar. De gemeente kan overwegen deze regeling te herintroduceren. Een andere mogelijkheid is om het eigen risico gespreid (maandelijks) te laten betalen en aan het einde van het jaar het niet-gebruikte deel terug te betalen.

Onderzoek de mogelijkheid om sociale participatie voor volwassenen te vergoeden

De gemeente Enschede zet sterk in op de ondersteuning van kinderen. Zo zorgt de gemeente ervoor dat er een lage eigen bijdrage voor de peuterspeelzaal is en wordt er een uitgebreid Kindpakket aangeboden. Vanuit het Kindpakket wordt een diverse aantal kosten ruimhartig vergoed, van schoolkosten, tot een fiets, tot (sport- zwem- en gym-) kleding, een laptop, een smartphone en contributies voor een sport en/of cultuur. Tot slot wordt er bij de individuele inkomens toeslag gedifferentieerd naar huishoudtype en aantal kinderen; voor elk kind in het huishouden komt er een extra bedrag aan inkomens toeslag bij. Het Nibud beoordeelt dit als zeer positief.

De gemeente Enschede kan onderzoeken of ook aan volwassenen een vergoeding kan worden verstrekt. Met name paren, die de kosten van twee volwassenen moeten dragen, hebben veel baat bij een bijdrage voor elke volwassene binnen het huishouden. Maar ook alleenstaanden kunnen momenteel op 100 en 110 procent de volledige uitgaven aan sociale participatie niet bekostigen.

Aan de keuze om ook volwassenen een vergoeding te verstrekken, zijn uiteraard aanzienlijke budgettaire consequenties verbonden. Bovendien zal een vergoeding voor volwassen kunnen leiden tot een extra armoedeval. Anderzijds zullen tekorten op de lagere inkomensniveaus (de inkomensniveaus die voor een vergoeding voor volwassenen in aanmerking komen) verminderen.

Houd aandacht voor paren met oudere kinderen

Paren met oudere kinderen kunnen, ondanks de gemeentelijke ondersteuning, op geen van de onderzochte inkomensniveaus de maandbegroting rond krijgen, als zij naast het basispakket de uitgaven voor sociale participatie willen bekostigen. Het Nibud adviseert de ondersteuning voor deze doelgroep voort te zetten en het bestaan van inkomensondersteunende regelingen voor gezinnen met (oudere) kinderen actief onder de aandacht te brengen.

Ook verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand (niet in dit onderzoek meegenomen) kunnen gezinnen met oudere kinderen helpen om hun tekorten beperken. In dit laatste geval kunnen alleen noodzakelijke bijzondere kosten vergoed worden, maar het is zeker de moeite waard om ook dit extra onder de aandacht te brengen.

De gemeente Enschede houdt bij de hoogte van de toekenningen, zowel bij de vergoedingen uit het Kindpakket als bij de hoogte van de individuele inkomens toeslag,

rekening met de verschillen in kosten die verschillende huishoudtypen hebben. Het Nibud vindt dat positief en raadt aan dit onderscheid te behouden.

Dat paren (en met name paren met oudere kinderen) met grote tekorten te maken hebben, ziet het Nibud ook bij andere gemeenten en het blijkt ook uit onze landelijke koopkrachtberekeningen. Inzetten op de begeleiding naar werk van tenminste één van beide partners lijkt de eerste stap op weg uit de armoede. Bovendien blijkt een klein baantje van de andere partner veel meer op te leveren dan alleen het maandelijks bruto inkomen: fiscaal komt het voor dat een stel meer overhoudt als beide partners parttime werken dan als één persoon fulltime werkt⁵.

Echter, het blijft voor gemeenten een onmogelijke opgave om tekorten die oplopen tot ruim 130 euro per maand te compenseren. Een structurele oplossing zal, indien politiek gewenst, vanuit het Rijk moeten komen.

Een aanzet hiervoor is gegeven in de Miljoenennota voor 2018: voor de bestrijding van armoede onder kinderen wordt landelijk 100 miljoen euro uitgetrokken, waarvan 85 miljoen naar de gemeenten is gegaan. De gemeente Enschede besteedt dit geld aan het kindpakket. Bovendien is in het huidige regeerakkoord opgenomen dat het kabinet extra middelen beschikbaar stelt voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder onder kinderen. De gemeente Enschede heeft deze middelen ingezet om de individuele inkomenstoeslag te verhogen met een aanvullende bijdrage per kind (zie paragraaf 5.1). Daarnaast zijn de extra middelen ingezet om de caseload van de Stadsbank te verlagen.

⁵ Zie hiervoor de WerkZorgberekenaar: <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/werkzorgberekenaar-helpt-keuze-meer-minder-werken/>

6. Vergelijking 2017 - 2019

De gemeente Enschede heeft ook in 2017 een minima-effectrapportage laten uitvoeren. In dit hoofdstuk wordt een vergelijking gemaakt tussen de uitkomsten van twee jaar geleden met het huidige armoedebeleid.

Voordat we de resultaten (saldi) van 2017 en 2019 met elkaar vergelijken, geven we eerst een algemeen beeld van de belangrijkste wijzigingen in de afgelopen twee jaar.

6.1 Belangrijkste landelijke wijzigingen 2017-2019

6.1.1 Wijzigingen in 2017-2018

De lonen zijn gemiddeld gestegen met 2,2 procent, terwijl de prijzen gemiddeld zijn gestegen met 1,6 procent. Dat betekent niet automatisch dat werkenden er allemaal op vooruit zijn gegaan, want er zijn nog meer veranderingen:

Belastingen

- het belastingtarief in de eerste en tweede schijf is met 0,05 procentpunt gestegen.
- De belastingschijven zijn geïndexeerd.
- De algemene heffingskorting is op jaarbasis met 11 euro gestegen, maar het afbouwpercentage is met 0,1 procentpunt gedaald. Vanaf een inkomen rond minimumloon daalt daardoor de heffingskorting.
- Niet-werkende partners krijgen net als de afgelopen jaren weer een stukje minder algemene heffingskorting uitbetaald (afbouw in 15 jaar).
- De afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in het referentie minimumloon wordt weer getemporiseerd. Dit betekent een minder grote daling van de (bijstands)uitkering dan aanvankelijk gepland.
- De arbeidskorting stijgt met 26 euro op jaarbasis.
- De ouderenkorting is met 126 euro op jaarbasis gestegen voor inkomens tot ruim 36.000 euro.
- De alleenstaande ouderenkorting is op jaarbasis met 15 euro gedaald.
- De maximale inkomens afhankelijke combinatiekorting is met 39 euro op jaarbasis gestegen.
- De inkomensafhankelijke bijdrage Zorgverzekeringswet die gepensioneerden en zelfstandigen zelf moeten betalen stijgt van 5,4 procent naar 5,65 procent. Bij een aanvullend pensioen van 10.000 euro per jaar betekent dit een stijging van 2 euro per maand.

Inkomen en toeslagen

- Het kindgebonden budget is gestegen en met name voor het tweede kind met 79 euro per jaar.
- De premie voor de basiszorgverzekering stijgt naar verwachting gemiddeld 1 euro per maand.
- De maximale zorgtoeslag stijgt echter met 6 euro per maand. Bij 30.000 euro is er geen recht meer op zorgtoeslag.
- De aanvullende pensioenen voor gepensioneerden worden gemiddelde genomen niet geïndexeerd.

Algemeen beeld 2018

Al met al was de koopkracht van de meeste huishoudens in 2018 nauwelijks gestegen en soms gedaald (zie: <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/nibud-waarschuwt-optimisme-koopkracht-blijft>). Voor bijstandsgerechtigden bleef de ontwikkeling van de koopkracht achter omdat de uitkeringen minder hard stegen dan de lonen. Een alleenstaande ouder in de bijstand met twee kinderen ging er met drie euro per maand extra het meest op vooruit. Dat werd veroorzaakt door het hogere kindgebonden budget voor het tweede kind. Alleenstaande ouders in de bijstand met één kind profiteerden hier niet van en voor hen daalde de koopkracht met zo'n drie euro per maand.

Voor gepensioneerden met een aanvullend pensioen gold dat dit pensioen vrijwel niet steeg. Veel gepensioneerden kenden hierdoor een koopkrachtdaling van 0,1 tot 1,2 procent. Afhankelijk van de hoogte van het inkomen ging het hier soms om meer dan 50 euro per maand.

6.1.2 Wijzigingen in 2018-2019

Voor 2019 zijn de belangrijkste wijzigingen de volgende:

Prijzen

- De prijzen stijgen naar verwachting met gemiddeld 2,4 procent.
- Hierin is de btw-verhoging van 6 procent naar 9 procent meegerekend net als de stijging van de energiekosten.
- Ook de verhoging van de lokale lasten zit hierin. Het gaat hierbij om de gemiddelde stijging over heel Nederland.
- De premie voor de basiszorgverzekering stijgt gemiddeld met ruim 6 euro per maand.
- De huren stijgen gemiddeld met 2,3 procent (was met Prinsjesdag nog 2,5 procent).

Lonen en uitkeringen

- De lonen stijgen naar verwachting gemiddeld 2,8 procent.
- De uitkeringen zijn gekoppeld aan het minimumloon. Dat stijgt met 2,4 procent waardoor de uitkeringen ook met dit percentage stijgen. Uitzondering is de netto bijstandsuitkering. Deze stijgt met 3,42 procent.
- De aanvullende pensioenen worden gemiddeld genomen een heel klein beetje geïndexeerd met 0,2 procent.

Belastingen en heffingskortingen

- De belastingen dalen voor de meeste huishoudens. Dat komt vooral door verhoging van de heffingskortingen in de meeste gevallen.
- De belastingtarieven veranderen:
 - Het belastingpercentage in de eerste schijf stijgt van 36,55 procent naar 36,65 procent. Het tarief in de tweede schijf en in de derde schijf daalt van 40,85 procent naar 38,10 procent.
 - Het tarief in de vierde schijf daalt van 51,95 procent naar 51,75 procent.
 - Dit is het eerste stapje van een stelsel met vier belastingschijven naar twee belastingschijven.
 - Hierdoor stijgen de belastingen voor lage en middeninkomen en dalen ze een klein beetje voor de hoogste inkomens.

- De heffingskortingen veranderen:
 - De algemene heffingskorting stijgt met 212 euro. Het afbouwpercentage vanaf ongeveer het minimumloon gaat wel omhoog met ongeveer 0,5 procent-punt.
 - Het volgende stapje in de afbouw van de uitbetaling van de algemene heffingskorting van de minstverdienende partner (aanrechtssubsidie) wordt genomen. Dit is nadelig voor eenverdieners.
 - Dit werkt ook door in de hoogte van de bijstandsuitkering via het referentieminimumloon, waardoor de bijstandsuitkering net als de afgelopen jaren iets minder hard zou stijgen. Echter, door de verhoging van de algemene heffingskorting stijgen de bijstandsuitkeringen volgend jaar juist wel.
 - De arbeidskorting stijgt met 150 euro. Het afbouwpercentage voor hoge inkomens gaat wel omhoog van 3,6 procent naar 6 procent.
 - De ouderenkorting stijgt met 178 euro en wordt inkomensafhankelijk afgebouwd waardoor er geen harde overgang meer is van het hoge bedrag naar het lage bedrag als het inkomen boven de drempel uitkomt.
 - De inkomensafhankelijke combinatiekorting verandert. Er is recht op deze heffingskorting als het jongste kind jonger is dan 12 jaar en bij een inkomen vanaf ongeveer 5.000 euro. Dit jaar begint hij bij 0 euro en loopt hij op tot 2.835 euro. Tot minimumloon valt de korting lager uit en vanaf minimumloon hoger. Hierdoor blijft de koopkrachtverandering voor de voorbeeldhuishoudens met een tweede inkomen van 10.000 euro achter.
 - Bij elkaar opgeteld stijgen de heffingskortingen voor de meeste huishoudens, behalve voor de hogere inkomens. En voor de huishoudens met jonge kinderen en een inkomen rond 10.000 euro i.v.m. de inkomensafhankelijke combinatiekorting.

Toeslagen

- De toeslagen stijgen voor alle huishoudens die recht hebben op 1 of meerdere toeslagen. Veranderingen per toeslag zijn als volgt:
 - De zorgtoeslag stijgt, met name voor paren. Tot een modaal inkomen (35.000-40.000) wordt de stijging van de ziektekostenpremie bij paren gecompenseerd door de stijging van de zorgtoeslag. De stijging van de zorgtoeslag bij alleenstaanden is onvoldoende om de stijging van de ziektekostenpremie op te vangen.
 - De grenzen voor de huurtoeslag worden iets hoger. De inkomensgrenzen stijgen met 350 euro (Prinsjesdag was het 400). De huurgrens ligt op 720 euro. Dit is 10 euro hoger dan in 2018.
 - De kinderbijslag stijgt met 18 tot 26 euro per kwartaal.
 - Het kindgebonden budget wordt geïndexeerd. De afbouw van het kindgebonden budget gebeurt vanaf een inkomen van 20.941 euro. Dit is 490 euro hoger dan in 2018.

Algemeen beeld 2019

Al met al stijgt de koopkracht voor de meeste huishoudens licht: voor de meeste huishoudens stijgt de koopkracht met enkele tientjes per maand (zie: <https://www.nibud.nl/consumenten/nibud-ondanks-prijsstijgingen-toch-meer-koopkracht-in-2019/>). Er zijn huishoudens die er slechts enkele euro's op vooruit gaan, een enkeling ziet zijn koopkracht met 131 euro per maand stijgen. Zowel de (cao-)lonen als de uitkeringen gaan omhoog.

Voor een paar in de bijstand met twee kinderen is de koopkracht per maand 30 euro hoger dan in 2018. Dat komt neer op een koopkrachtstijging van 1,3 procent. Voor andere huishoudtypen met een bijstandsuitkering is stijgt de koopkracht iets minder hard: 0,8 procent voor alleenstaanden en 0,9 procent voor een alleenstaande ouder met twee kinderen.

In tegenstelling tot voorgaande jaren gaan nu vrijwel alle gepensioneerden met een aanvullend pensioen erop vooruit. Voor sommige gepensioneerden met een aanvullend pensioen is de stijging forser dan voor anderen. Zij hebben meer profijt van de gestegen ouderenkorting.

6.2 Vergelijking uitkomsten minima-effectrapportage 2017-2019

In tabel 3 zijn de saldi van de inkomsten en uitgaven over de jaren 2017 en 2019 naast elkaar gezet. Bij het lezen van deze tabel moet het volgende in gedachten worden gehouden:

De bedragen van de verschillende uitgavenposten worden jaarlijks geactualiseerd. Bij een vergelijking tussen 2017 en 2019 valt op dat met name de kosten voor gas, elektriciteit en voeding in 2019 hoger liggen.

Daarnaast gaat het Nibud jaarlijks na of de invulling van het basispakket aan uitgaven nog aansluit bij de praktijk. In 2018 hebben we (kleine) wijzigingen doorgevoerd voor de mobiele telefoon, vervoer (de fietskosten), de zelfzorgmedicijnen en bij de uitgavenpost 'diversen'.

In 2019 is ook de opbouw van de begroting veranderd. Waar we voorheen spraken over 'basispakket' en 'restpakket' is er nu een basispakket en een pakket voor sociale participatie. De werkgerelateerde uitgaven, waar huishoudens mee te maken krijgen als ze gaan werken (bij een inkomen boven bijstandsniveau) zijn nu onderdeel van het basispakket, terwijl die kosten in 2017 in het restpakket vielen.

Voor de hoogte van de bijstandsuitkering- en AOW-uitkering en de toeslagen hanteren we de bedragen zoals die in elk van de afzonderlijke jaren gelden. De betreffende inkomsten vergelijken we exclusief de individuele inkomenstoeslag.

Tabel 3: Vergelijking saldo inkomsten min uitgaven 2017 – 2019

a. Alleenstaande		2017			2019		
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	110	€ -10	€	88	€ -6	
110%	€	168	€ -18 ↓	€	85 ↓	€ -9 ↓	
120%	€	258	€ 72	€	158	€ 65	

b. Alleenstaande met zorgvraag							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	71	€ -49	€	62	€ -32	
110%	€	135	€ -50 ↓	€	75	€ -18	
120%	€	225	€ 39	€	149	€ 55	

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	377	€ 179	€	383	€ 219	
110%	€	482	€ 218	€	338 ↓	€ 174 ↓	
120%	€	520	€ 256	€	345 ↓	€ 181 ↓	

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	292	€ 50	€	250	€ 78	
110%	€	372	€ 64	€	283	€ 111	
120%	€	430	€ 121	€	311	€ 139	

e. Paar zonder kinderen							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	128	€ -48	€	107	€ -43	
110%	€	219	€ -23	€	128	€ -23	
120%	€	291	€ 49	€	174	€ 24	

f. Paar met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	227	€ -28	€	214	€ -7	
110%	€	341	€ 21	€	268	€ 48	
120%	€	374	€ 54	€	266 ↓	€ 45 ↓	

g. Paar met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	162	€ -136	€	94	€ -135	
110%	€	276	€ -88	€	149	€ -80	
120%	€	311	€ -54	€	145 ↓	€ -84 ↓	

h. Paar met 2 oudere kinderen 14 & 18 jaar							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
100%	€	383	€ 67	€	323	€ 77	
110%	€	497	€ 115	€	378	€ 132	
120%	€	531	€ 150	€	359 ↓	€ 113 ↓	

i. Alleenstaande 18-jarige op kamers							
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis en participatie	
bijstand	€	-634	€ -730	€	-666	€ -759	
minimumloon	€	-192	€ -353	€	-233	€ -326	
studiefinanciering	€	-216	€ -312	€	-257	€ -350	

Naast de veranderingen die het Nibud jaarlijks doorvoert, zijn er ook enkele bedragen aangepast, die niet rechtstreeks uit de Nibud-voorbeeldbegrotingen komen, maar die in overleg met de gemeente Enschede zijn vastgesteld:

- In de eerste plaats werd in 2017 gerekend met lagere huren: 408 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 496 euro voor meerpersoonshuishoudens. In 2019 is gekozen voor hogere huren, namelijk 478 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 600 euro voor meerpersoonshuishoudens. Deze verschillen worden grotendeels gecompenseerd door de huurtoeslag, maar dan nog blijven er verschillen van respectievelijk 25 euro en 39 euro per maand.
- In de tweede plaats is in 2019 gerekend met een andere aanvullende verzekering, namelijk GarantVerzorgd2. Alleen voor het huishouden met een zorgvraag is gekozen voor het uitgebreidere GarantVerzorgd3. In 2017 gingen we uit van GarantVerzorgd3 voor alle huishoudens. De reden om dit jaar te rekenen met een minder uitgebreid pakket ligt in het feit dat inmiddels cijfers bekend zijn geworden waaruit blijkt dat een meerderheid van de deelnemers aan de collectieve verzekering kiest voor GarantVerzorgd1 of GarantVerzorgd2 (4.825 verzekerden). In 2018 waren er gemiddeld 4.082 verzekerden waar de gemeente een bijdrage voor betaalde voor de GarantVerzorgd3. Door ook in de MER te rekenen met GarantVerzorgd2 sluiten we zoveel mogelijk aan bij de realiteit.
Dit heeft gevolgen voor de begrotingen: in 2017 rekenden we voor alle huishoudens met de premie van GarantVerzorgd 3, wat neerkwam op 160 euro per maand. Bij deze polis is het eigen risico meeverzekerd, dus daar hoeft niet voor gereserveerd te worden. In de MER 2019 is gerekend met Garantverzorgd 2, waar een premie van 153 bij hoort. Daarnaast is onder de post "eigen risico" een bedrag van 32 euro (385 euro/ 12 maanden) opgenomen, omdat wij ervan uitgaan dat huishoudens met een laag inkomen voor het eigen risico moeten reserveren en dit niet 'op de plank hebben liggen', mochten zij dit onverwacht nodig hebben. De premie voor GarantVerzorgd 2 plus de reservering van het eigen risico komt gezamenlijk uit op een bedrag van 185 euro. Vergeleken met 2017 wordt in 2019 dus 25 euro méér begroot voor de kosten van de zorgverzekering (185 euro in 2019 ten opzicht van 160 euro in 2017).
- Een ander verschil met betrekking tot de zorgverzekering betreft de inkomensgrens: voor GarantVerzorgd2 geldt een inkomensgrens van 110 procent, voor GarantVerzorgd3 is dit 120 procent. In 2017 hebben we voor alle huishoudens gerekend met GarantVerzorgd3, waardoor de voordelen van de collectieve zorgverzekering doorwerkten tot en met een inkomensniveau van 120 procent. In 2019 is gerekend met GarantVerzorgd2. Het voordeel van een collectieve zorgverzekering, ten opzichte van de gemiddelde zorgverzekering, is dan merkbaar tot en met een inkomensniveau van 110 procent.

Alles bij elkaar genomen, levert dit het volgende beeld op:

- Wanneer gekeken wordt naar de saldi *na invulling van alleen het basispakket*, zijn de meeste huishoudens in 2019 slechter af dan in 2017. In de eerste plaats wordt dit veroorzaakt door de stijging van verschillende kostenposten, zoals hierboven besproken. Daarnaast speelt ook de wijziging in de opbouw van de begrotingen een rol: dit jaar zijn de werkgerelateerde kosten onderdeel van het basispakket geworden, waardoor de uitgaven uit het basispakket hoger liggen dan in voorgaande jaren. Werkgerelateerde uitgaven worden meegenomen bij een inkomen hoger dan 100

procent. Het verschil in saldo tussen 2017 en 2019 is dan ook groter bij een inkomen op 110 en 120 procent dan bij een inkomen op bijstandsniveau.

– Het eenoudergezin met jonge kinderen is het enige huishouden dat in 2019 op bijstandsniveau meer bestedingsruimte heeft dan in 2017. Hier spelen onder meer de kosten van de peuteropvang een rol: sinds 1 januari 2019 hoeven ouders in de gemeente Enschede niet meer mee te betalen in de meerkosten van een peuterarrangement ten opzichte van de reguliere kinderopvang.

- Wanneer gekeken wordt naar de saldi *als zowel de uitgaven uit het basispakket als de uitgaven voor sociale participatie zijn gedaan*, wordt het beeld complexer.
- Bij een inkomen op bijstandsniveau en op 110 procent gaan de meeste huishoudtypen er op vooruit.
 -
 - Dit geldt niet voor het eenoudergezin met jonge kinderen met een inkomen op 110 procent van de norm. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten van de kinderopvang. Bij een inkomen boven bijstandsniveau gaan we ervan uit dat de alleenstaande ouder werkt en gebruik maakt van de kinderopvang. De kinderopvangtoeslag kan deze kosten niet volledig dekken. Het gemiddelde uurtarief voor kinderopvang bij kinderopvangcentra in de gemeente Enschede ligt hoger dan het maximale uurtarief waarover kinderopvangtoeslag wordt berekend. De tarieven zijn sinds 1 januari 2019 behoorlijk omhoog gegaan door strenge leidster-kindratio's bij de dagopvang. Het meerdere (48 eurocent per uur; het verschil tussen het uurtarief van 8,50 en 8,02 euro) moet de alleenstaande ouder met jonge kinderen volledig zelf betalen.
 - Bij een inkomen op 120 procent gaan bijna alle huishoudtypen er in 2019 op achteruit. Uitzonderingen zijn het eenoudergezin met oudere kinderen en de alleenstaande met een zorgvraag.

6.3 Vergelijk financiële situatie met schuldregeling 2017-2019

In tabel 4 wordt de afloscapaciteit van huishoudens vergeleken als zij in een schuldregeling zitten. Hierin wordt gekeken in hoeverre de afloscapaciteit in 2017 verschilt van die van 2019.

Nagenoeg alle huishoudens kunnen nu minder aflossen dan in 2017. Dat komt voornamelijk omdat het eigen risico nu niet meer in de verzekering zit; huishoudens moeten dit zelf bekostigen. Daar wordt in de berekening van het vrij te laten bedrag (zie paragraaf 4.4) rekening mee gehouden, door het vrij te laten bedrag te verhogen.

Tabel 4: Vergelijking afloscapaciteit van verschillende huishoudens in 2017 en 2019

a. Alleenstaande

	2017	2019
100%	€ -	€ -
110%	€ 41	€ 21
120%	€ 134	€ 102

e. Paar zonder kinderen

	2017	2019
100%	€ -	€ -
110%	€ 15	€ 32
120%	€ 87	€ 70

b. Alleenstaande met zorgvraag

	2017	2019
100%	€ 17	€ -
110%	€ 63	€ 55
120%	€ 155	€ 152

f. Paar met 2 jonge kinderen

	2017	2019
100%	€ -	€ -
110%	€ -	€ -
120%	€ 45	€ 13

c. Eenoudergezin 2 jonge kinderen

	2017	2019
100%	€ -	€ -
110%	€ 11	€ -
120%	€ 93	€ -

g. Paar met 2 oudere kinderen

	2017	2019
100%	€ -	€ -
110%	€ -	€ -
120%	€ 45	€ 12

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen

	2017	2019
100%	€ -	€ -
110%	€ 11	€ -
120%	€ 105	€ 59

h. Paar met 2 oudere kinderen 14 & 18 jaar

	2017	2019
100%	€ -	€ -
110%	€ -	€ -
120%	€ 58	€ 27

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basis- en de uitgaven voor sociale participatie. De bedragen in de begrotingen zijn de bedragen voor het jaar 2019.

De uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisatie regelmatig aangepast. Zo gaan we er sinds 2014 van uit dat elk gezinslid vanaf 12 jaar een eigen mobiele telefoon heeft om op gebeld te worden.

De kosten van de uitgaven voor sociale participatie nemen toe, naarmate het inkomen stijgt. In de eerste plaats komt dit door hogere reiskosten. Iemand met een inkomen (net) boven het sociaal minimum zal een laagbetaalde baan hebben en kosten voor woon-werkverkeer maken. Soms worden deze kosten door de werkgever vergoed, maar in deze rapportage wordt daar niet vanuit gegaan.

Basispakket

Huur

Er is gerekend met een huur van 478 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 600 euro voor meerpersoonshuishoudens. Bij een 18-jarige die zelfstandig woont gaan we uit van een huur van 350 euro per maand.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld gebruik naar huishoudtype met een opslag voor de alleenstaande met een zorgvraag. Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het gemiddelde verbruik.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Hierbij gaan we uit van de bedragen van de Menzis zorgverzekering (basisverzekering, aanvullende verzekering en tandverzekering), aangezien de gemeente Enschede met hen een collectieve zorgverzekering heeft afgesloten. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden voor de collectieve zorgverzekering zijn de kortingen vanuit Menzis en de gemeente toegepast.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Bij de 18-jarige gaan we ervan uit dat hij/zij een mbo-opleiding (bol) en lesgeld is verschuldigd.

Kinderopvang

Dit zijn de kosten exclusief de landelijke vergoeding (kinderopvangtoeslag) die wordt gegeven. Voor een alleenstaande ouder gaan we ervan uit dat er op bijstandsniveau gebruik wordt gemaakt van 10 uur per week in verband met een re-integratie. Bij een hoger inkomen gaan we uit van 20 of 30 uur per week.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand.

De alleenstaande met zorgvraag maakt gebruik van collectief vraagafhankelijk vervoer en heeft geen kosten aan de fiets.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk

We houden rekening met kosten in verband met het verkrijgen of behouden van werk; ook op bijstandsniveau. Voor werk gerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding) houden we een bedrag aan.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen.

Inventaris en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud.

Niet-vergoede ziektekosten

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Pakket voor sociale participatie

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen.

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 12 jaar	11,50
per persoon vanaf 12 jaar	17,50
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	9,00
per huishouden	11,50
Op bezoek gaan	
per persoon	6,00
Vakantie/uitgaan	
per persoon	17,50
per huishouden	23,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	2,50
per persoon vanaf 12 jaar	7,50

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2019

Bijlage 2 | Begrotingen

In de volgende tabellen zijn de begrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Bovenaan staan de inkomsten en daaronder de uitgaven aan het basispakket en aan sociale participatie. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. In de begrotingen zijn landelijke en lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente verwerkt. De uitgavenposten waar lokale tegemoetkomingen tegenover staan zijn aangeduid. De bedragen worden weergegeven in hele euro's, waardoor optellingen een euro te laag of te hoog kunnen lijken.

a. Alleenstaande

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1026	1128	1231
zorgtoeslag	99	99	99
huurtoeslag	230	230	230
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1355	1457	1560
VASTE LASTEN			
huur	478	478	478
gas	78	78	78
elektriciteit	32	32	32
water	9	9	9
gemeentelijke heffingen	0 •	29 •	42
waterschapshoofden	0 •	10	10
telefoon, televisie, internet	55	55	55
zorgverzekering	153 ••	153 ••	170
overige verzekeringen	19	19	19
onderwijs	0	0	0
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	16	16	16
levensonderhoud anderen/betalingsverplichting	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	843	949	978
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	53	53	53
inventaris	65	65	65
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	32	32	32
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	179	179	179
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	214	214	214
was- en schoonmaakmiddelen	4	4	4
persoonlijke verzorging	19	19	19
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	7	7	7
totaal huishoudelijke uitgaven	245	245	245
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1267	1372	1402
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	88	85	158
SOCIALE PARTICIPATIE	93	93	93
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-6	-9	65

* Deze posten vallen onder het respakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

b. Alleenstaande met zorgvraag

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1026	1128	1231
zorgtoeslag	99	99	99
huurtoeslag	230	230	230
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	21	22	21
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1376	1479	1581
VASTE LASTEN			
huur	478	478	478
gas	86	86	86
elektriciteit	36	36	36
water	10	10	10
gemeentelijke heffingen	0 *	13 *	42
waterschapsheffingen	0 *	10	10
telefoon, televisie, internet	55	55	55
zorgverzekering	173 **	173 **	173 **
overige verzekeringen	19	19	19
onderw ijs	0	0	0
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	27 **	27 **	27 **
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	886	975	1004
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	53	53	53
inventaris	65	65	65
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	0 **	0 **	0 **
eigen bijdragen/betalingen zorg	37 **	37 **	37 **
vrijtijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	183	183	183
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	214	214	214
was- en schoonmaakmiddelen	4	4	4
persoonlijke verzorging	19	19	19
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	7	7	7
totaal huishoudelijke uitgaven	245	245	245
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1314	1403	1432
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	62	75	149
SOCIALE PARTICIPATIE	93	93	93
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-32	-18	55

* Deze posten vallen onder het respakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1026	1044	1136
zorgtoeslag	99	99	99
huurtoeslag	309	309	309
kinderbijslag	146	146	146
kindgebonden budget	441	441	441
kinderopvangtoeslag	0	667	1001
voorlopige aanslag	0	84	95
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2021	2790	3227
VASTE LASTEN			
huur	600	600	600
gas	99	99	99
elektriciteit	61	61	61
water	17	17	17
gemeentelijke heffingen	2 •	5 •	45
waterschapsheffingen	0 •	15 •	19
telefoon, televisie, internet	55	55	55
zorgverzekering	153 ••	153 ••	170
overige verzekeringen	22	22	22
onderw ijs	1 ••	1 ••	1 ••
kinderopvang	6	737	1105
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	26	26	26
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	1043	1857	2286
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	95 ••	95 ••	95 ••
inventaris	80	80	80
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	32	32	32
eigen bijdragen/betalingen zorg	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	237	237	237
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	297	297	297
was- en schoonmaakmiddelen	7	7	7
persoonlijke verzorging	42	42	42
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	13	13	13
totaal huishoudelijke uitgaven	358	358	358
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1637	2452	2881
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	383	338	345
SOCIALE PARTICIPATIE	164 ••	164 ••	164 ••
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	219	174	181

* Deze posten vallen onder het respakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1026	1128	1231
zorgtoeslag	99	99	99
huurtoeslag	309	309	309
kinderbijslag	209	209	209
kindgebonden budget	496	496	496
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2139	2241	2344
VASTE LASTEN			
huur	600	600	600
gas	99	99	99
elektriciteit	61	61	61
water	17	17	17
gemeentelijke heffingen	2 •	3 •	45
waterschapsheffingen	0 •	3 •	19
telefoon, televisie, internet	63	63	63
zorgverzekering	153 ••	153 ••	170
overige verzekeringen	22	22	22
onderwijs	28 ••	28 ••	28 ••
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	32 ••	32 ••	32 ••
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	1077	1147	1222
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	127 ••	127 ••	127 ••
inventaris	85 ••	85 ••	85 ••
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	32	32	32
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	272	272	272
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	462	462	462
was- en schoonmaakmiddelen	7	7	7
persoonlijke verzorging	57	57	57
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	13	13	13
totaal huishoudelijke uitgaven	539	539	539
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1889	1958	2033
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	250	283	311
SOCIALE PARTICIPATIE	172 ••	172 ••	172 ••
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	78	111	139

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

e. Paar zonder kinderen

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1465	1612	1758
zorgtoeslag	192	192	166
huurtoeslag	230	230	189
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1887	2034	2113
VASTE LASTEN			
huur	478	478	478
gas	78	78	78
elektriciteit	51	51	51
water	13	13	13
gemeentelijke heffingen	0 •	42 •	42
waterschapsheffingen	0 •	19	19
telefoon, televisie, internet	66	66	66
zorgverzekering	306 ••	306 ••	340
overige verzekeringen	28	28	28
onderw ijs	0	0	0
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	3	3	3
vervoer	33	33	33
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	1057	1183	1217
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	105	105	105
inventaris	77	77	77
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	64	64	64
eigen bijdragen/betalingen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	279	279	279
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	390	390	390
was- en schoonmaakmiddelen	6	6	6
persoonlijke verzorging	38	38	38
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	10	10	10
totaal huishoudelijke uitgaven	444	444	444
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1780	1906	1939
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	107	128	174
SOCIALE PARTICIPATIE	150	150	150
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-43	-23	24

* Deze posten vallen onder het respakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

f. Paar met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1465	1612	1758
zorgtoeslag	192	192	166
huurtoeslag	309	309	268
kinderbijslag	146	146	146
kindgebonden budget	179	179	166
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2291	2438	2504
VASTE LASTEN			
huur	600	600	600
gas	99	99	99
elektriciteit	70	70	70
water	19	19	19
gemeentelijke heffingen	2 •	9 •	45
waterschapshoeffingen	0 •	19	19
telefoon, televisie, internet	66	66	66
zorgverzekering	306 ••	306 ••	340
overige verzekeringen	29	29	29
onderw ijs	1 ••	1 ••	1 ••
kinderopvang	6	6	6
contributies en abonnementen	3	3	3
vervoer	42	42	42
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	1243	1335	1404
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	142 ••	142 ••	142 ••
inventaris	94	94	94
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	64	64	64
eigen bijdragen/betalingen zorg	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	333	333	333
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	416	416	416
was- en schoonmaakmiddelen	8	8	8
persoonlijke verzorging	61	61	61
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	15	15	15
totaal huishoudelijke uitgaven	501	501	501
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2077	2169	2238
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	214	268	266
SOCIALE PARTICIPATIE	221 ••	221 ••	221 ••
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-7	48	45

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

g. Paar met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1465	1612	1758
zorgtoeslag	192	192	166
huurtoeslag	309	309	268
kinderbijslag	209	209	209
kindgebonden budget	235	235	221
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2410	2557	2622
VASTE LASTEN			
huur	600	600	600
gas	99	99	99
elektriciteit	70	70	70
water	19	19	19
gemeentelijke heffingen	2 •	9 •	45
waterschapsheffingen	0 •	19	19
telefoon, televisie, internet	74	74	74
zorgverzekering	306 ••	306 ••	340
overige verzekeringen	29	29	29
onderwijs	28 ••	28 ••	28 ••
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	3	3	3
vervoer	48 ••	48 ••	48 ••
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	1278	1369	1438
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	173 ••	173 ••	173 ••
inventaris	98 ••	98 ••	98 ••
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	64	64	64
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	369	369	369
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	569	569	569
was- en schoonmaakmiddelen	8	8	8
persoonlijke verzorging	76	76	76
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	15	15	15
totaal huishoudelijke uitgaven	669	669	669
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2316	2408	2477
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	94	149	145
SOCIALE PARTICIPATIE	229 ••	229 ••	229 ••
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-135	-80	-84

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

h. Paar met 2 oudere kinderen 14 & 18 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	2074	2221	2367
zorgtoeslag	291	291	265
huurtoeslag	309	309	268
kinderbijslag	104	104	104
kindgebonden budget	199	199	186
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2977	3124	3190
VASTE LASTEN			
huur	600	600	600
gas	99	99	99
elektriciteit	70	70	70
water	19	19	19
gemeentelijke heffingen	2 •	9 •	45 •
waterschapsheffingen	0 •	19	19 •
telefoon, televisie, internet	81	81	81
zorgverzekering	460 ••	460 ••	510
overige verzekeringen	29	29	29
onderwijs	159 ••	159 ••	159 ••
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	3	3	3
vervoer	57 ••	57 ••	57 ••
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	66
totaal vaste lasten	1579	1670	1756
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	178 ••	178 ••	178 ••
inventaris	98 ••	98 ••	98 ••
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	96	96	96
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	406	406	406
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	569	569	569
was- en schoonmaakmiddelen	8	8	8
persoonlijke verzorging	76	76	76
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	15	15	15
totaal huishoudelijke uitgaven	669	669	669
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2654	2746	2832
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	323	378	359
SOCIALE PARTICIPATIE	246 ••	246 ••	246 ••
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	77	132	113

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

i. Alleenstaande 18-jarige op kamers

	bijstand	minimum- loon	studie- financiering
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	253	752	821
zorgtoeslag	99	99	99
huurtoeslag	121	121	121
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	473	972	1041
VASTE LASTEN			
huur	350	350	350
gas	78	78	78
elektriciteit	32	32	32
water	9	9	9
gemeentelijke heffingen	0 •	0	0 •
waterschapshoeften	0 •	0	0 •
telefoon, televisie, internet	55	55	55
zorgverzekering	153 ••	153 ••	170
overige verzekeringen	19	19	19
onderw ijs	0	0	149
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	16	16	9
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	66	0
totaal vaste lasten	715	781	874
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	53	53	53
inventaris	65	65	65
onderhoud huis en tuin	23	23	23
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	32	32	32
eigen bijdragen/betalingen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	179	179	179
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	214	214	214
was- en schoonmaakmiddelen	4	4	4
persoonlijke verzorging	19	19	19
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	7	7	7
totaal huishoudelijke uitgaven	245	245	245
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1139	1205	1298
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	-666	-233	-257
SOCIALE PARTICIPATIE	93	93	93
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-759	-326	-350

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten